

Д.Б.Б.
351

добродетелу српске науке и
г. Луки Ћеловићу.

РАД УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 45359

КУЛТУРНЕ ЛИГЕ

у

1910—1911. ГОДИНИ
Лука Ћеловић
БЕОГРАД

Luka Celović
БЕОГРАД

ПРЕШТАМПАНО ИЗ „СРПСКИХ НОВИНА“

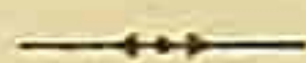
БЕОГРАД

ШТАМПАНО У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1911.

РАД КУЛТУРНЕ ЛИГЕ

У 1910—11. ГОДИНИ.

Радам Културне Лиге, у окрузима и срезовима где су до сада образовани одбори њени, руководи, преко тих одбора, Управа Централног Одбора. Она је за све радно време одржавала непрекидно везе са својим одборима у земљи, слала је упутства и програме за почетни рад, помагала је сваку ново основану библиотеку знатним бројем књига и у свакој прилици указивала је моралне потпоре које су од ње тражили: било одбори, било поједини чланови и др. лица. Према томе, целокупан рад Културне Лиге у години 1910—11. биће прегледно изложен, ако се посебно прикаже рад њене Управе, и рад појединих одбора њених у унутрашњости земље.

I

РАД УПРАВЕ КУЛТУРНЕ ЛИГЕ

1.

Почетком месеца октобра прошле године Управа је упутила циркуларно писмо свима својим одборима, у коме их је позвала да саставе програм рада за 1910—11. годину. У исти мах послала је свакоме одбору извесан број примерака „Рад К. Лиге у моравском округу“, како би из истог могли изближе познати почетни рад Лиге и евентуално користити се истим у сличном послу.

2.

Управа се непрекидно старала да прикупи што већи број потребних јој књига, како би на време могла одговарати захтевима ново основаних градских и сеоских библиотека, и како би новим колекцијама освежила оне које су раније у моравском округу засноване. У томе циљу Управа се обраћала разним установама и појединим личностима молећи их за бесплатно уступање књига, и, сем код једне установе, свуда је наилазила на љубазну готовост да се напори Лиге у овом погледу потпомогну.

У току 1910—11. године Управа Лиге примила је поклоне у књигама од ових личности и установа:

Од г. Д-р В. Кујунџића: 175 књига разне садржине.
» „ Д-р Ј. Данића: „Народно Здравље“ од год. 1896. до 1909., „Здрављак“ календар за 1909., 1910., 1911. г. и 7 др. разних књига.

Од г. Ж. О. Дачића: „Еквиноције“, 20 књига.

» » Д-р Ј. Скерлића: 63 књиге разне садржине.

» » Зар. Р. Поповића: по 20 књ. II и III „Слике из Старе Србије“.

Од г. Д-р Тих. Ђорђевића: 100 књ. „У Будишину, 20 књ. „Цигани и музика у Србији“.

Од г. Д-р Драг. Аранђеловића: 8 књига разне садржине.

Од г. Д-р Ч. Митровића: 15 књ. разне садржине.

Од г. Д-р В. Чајкановића: 12 књ. „О трагичном песништву и позор. код Грка“.

Од г. Мил. Мајзнера: 11 књ. „Краљ Јацинт“.

» » Благ. Недића: 40 књ. разне садржине.

» » Стан. Станишића: 56 књ. разне садржине.

» » Пере Одавића: 36 књ. разне садржине.

» » Саве Шапчанина: 7 књига разне садржине.

» » Ристе Одавића: 26 књ. разне садржине.

» » Д-р Богд. Гавриловића: 200 књ. „Цивилизација и Наука“.

Од г. Ж. О. Дачића: 500 књ. „Календар Народних Новина“ за 1911. год.

Од г. Милуна Лукића: 250 књига „Наш данашњи сељак“.

Од г. владике Доментијана: 35. књ. раз. садржине.

Госпођа Јелена Радојкићка, поклонила је К. Лиги библиотеку свога пок. мужа Николе Радојкића (377 књ.), с тим да се иста преда врањској библиотеци.

Г. Јован Томић, послао је К. Лиги, из заоставштине пок. Милована Глишића, 57 књ. разне садржине.

Срп. Краљ. Академија Наука: 122 књ. разне садржине и Гласник Срп. Уч. Друштва од књ. 40 до 75 (без 58. и 74.).

Одбор Задужбине Д. Стаменковића: 250 књ. Срп. Родољубље и Отачаствољубље, од Д-р В. Бакића.

Управа Друштва Св. Саве: 888 књига „Братства“ и 804 књ. разне садржине.

Матица Српска из Н. Сада: 30 књ. Матичиних издања и 111 књ. Коњевићеве Задужбине.

Професорски савет Богословије: 50 књ. „Духовни основи живота“.

Редакција Срп. Књ. Гласника: 12 књига разне садржине.

Њ. В. Краљ Петар I послао је редакцији „Народних Новина“ 1000 динара, с тим да редакција стави на расположење К. Лиги 10 000 свезака „Мале Народне Књиге“ из разних кола. Управа Лиге примила је до сада од пом. редакције по 120 св. од I, II и III књиге првог кола. Сем тога Њ. В. Краљ наредио је да се пошљу Управи Лиге 100 примерака „Вардара“ за 1911. годину.

Ценећи рад К. Лиге, Г. Министар Просвете и Црквених Послова одлучио је, да се из Задужбине Милорада Медаковића, војводе и књижевника, откупе издања друштва „Трезвености“ и да се уступе К. Лиги за њене сврхе. Сем тога, Г. Министар је решио, да се положи уредништву „Венца“ 200 динара на име претплате за 50 бројева у овој (1911.) години, и да се ти бројеви предају Управи Културне Лиге. Најзад Министарство Просвете откупило је 100 примерака календара „Српска Црква“ за 1911. год. и исте предало К. Лиги.

Управа Културне Лиге упутила је молбу Г. Министру Просвете: да од буџетске суме у год. 1910., која износи 3000 динара и која је намењена за потпомагање јавних библиотека, одреди један део на помагање оних библиотека, које су створене иницијативом К. Лиге. Г. Министар је по овој молби решио: да се Управи К. Лиге изда из касе Мин. Просвете 1200 динара, с тим да Управа за толику суму набави књига и др. за своје библиотеке.

Горња сума од 1200 дин. утрошена је на куповину:	
1. 150 књига „Народних Новина“ (1907., 1908. и 1909. г. повезане)	297·70 дин.
2. 20 књига „Радиша“ Ј. Миодраговића	30.— »
3. 7 комплекта „Мале Библиотеке“ мостарске	210.— «
4. 10 комплекта „Народне Библиотеке“ Браће Јовановића	96·05 »

5. 10 комплета Срп. Књ. Гласника (1903., 1904., 1905. г.) повезано	180.— дин.
6. 100 књига Доситеј Обрадовић, Остојића	60.— »
7. 100 књига „Српска Вила“ Мих. Станојевића	30.— »
8. Књиговесцу за повез Вукових Дела (121 књ.)	121.— »
9. Књиговесцу за повез „Мале Би- блиотеке“	54.60 »
10. Књиговесцу за повез „Народне Библиотеке“	83.65 »
11. Печаторесцу за жигове библио- тека: ужичке, пожешке, врањске, кња- жевачке, ћупријске, крушевачке, врбничке и Културне Лиге	37.— дин.
<hr/>	
Свега	1200.— дин.

Поред ове новчане помоћи, Министарство Просвете даје управи Лиге из својих магацина све књиге које Управа тражи. И, најзад, Г. Министар Просвете донео је, на молбу Управе, одлуку, да се све књиге, које Управа Лиге припреми за библиотеке у унутрашњости земље, експедују службеним путем преко Министарства Просвете.

Управа Културне Лиге донела је одлуку: да се Вукова Дела дају појединим библиотекама само у тврдом повезу. Већина библиотека платиле су саме (у почетку 12, доцније 11 дин.) повез ових књига. За врањску, књажевачку и бајино-баштанску библи. Управа Лиге обратила се г. г. народним посланицима из дотичних округа, да покупе по 11 дин. међу собом за повез В. Дела намењених поменутиим библиотекама. Г. Маринко Станојевић скупио је међу посланицима тимочког окр. и послао Управи Лиге тражену суму. Г. Милош Трифуновић добио је одмах од г. Радисава Митровића нар. посланика из Б. Баште 11 дин. за б. баштанску библиотеку. Г. Д-р Драг. Аранђеловићу пошло је за руком да скупи међу посланицима врањског округа 6 динара за врањску библиотеку и ту је суму предао Управи

Лиге. Један члан Управе додао је томе својих 5 динара и тиме допунио потребну суму за повез колекције.

Управа Културне Лиге користи се и овом приликом да свима који су је помогли материјално, књигама или новчано, изјави своју топлу благодарност.

3.

Иницијативом одбора К. Лиге основано је у години 1910—11.: осам градских и 32 сеоске библиотеке. Свака од тих библиотека добила је од Управе Лиге већу или мању колекцију књига. и то:

Библиотека града Крушевца: 214 књ., Малу Библиот., Срп. Књ. Гласник.

Библиотека града Ћуприје: 152 књ., Малу Библ., Народ. Библиот., Срп. Књ. Гласник.

Библиотека града Врање: 119 књ., Малу Библиот., Народ. Библ., Срп. Књ. Гласник., Библ. Н. Радојкића.

Библиотека града Књажевца: 119 књ., Малу Библ., Народ. Библ., Срп. Књ. Гласник.

Библиотека града Ужица: 113 књ., Малу Библиот., Народ Библ., Срп. Књ. Гласник.

Библиотека вар. Жабари: 65 разних књига.

Библиотека вар. Сурдулице: 56 разних књига.

Библиотека вар. Б. Баште: 70 књ., Народ. Библиот., Срп. Књ. Гласник.

Библиотека села Купиновца (ср. ресавски): 33 књ.

» » Породина (ср. морав. окр. пож.): 37 књига.

Библиотека села Четережа (ср. морав. окр. пож.): 33 књиге.

Библиотека села Брзоходе (ср. морав. окр. пож.): 33 књиге.

Библиотека села Орљева (ср. морав. округ пож.): 31 књига.

Библиотека села Врбнице (ср. мор. окр. пож.): 39 књ.

» » Каоника (ср. расински): 45 књига.

Библиотека села Јасике (ср. расински): 47 књига.

» » Крвавице (ср. расински): 40 »

Библиотека села	Макреша (ср. расински):	50 књига.
»	» Беле Воде (ср. расински):	48 »
»	» Пепељевца (ср. расин.):	48 »
»	» В. Шиљиговца (ср. расин.):	11 књ.

(Вукова Дела).

Библиотека села	Бивоља (ср. расински):	41 књигу.
»	» Коњуси (ср. расински):	43 књиге.
»	» Големог Села (ср. пчињски):	33 књ.
»	» Лепчинца (ср. пчињски):	33 књиге.
»	» Власине (ср. масурички):	43 књ.
»	» Жежевице (ср. пожешки):	40 књига.
»	» Годовика (ср. пожешки):	40 књига.
»	» Глумча (ср. пожешки):	41 књигу.
»	» Субјела (ср. црногорски):	40 књ.
»	» Годечева (ср. црногорски):	41 књ.
»	» Мокрање (ср. неготински):	54 књ.
»	» Чубре (ср. неготински):	43 књиге.
»	» Бадњевца (ср. лепенички)	45 књ.
»	» Цветојевца (ср. крагујев.):	45 књ.
»	» Црљенца (ср. млавски):	40 књига.
»	» Марковца (ср. орашки):	51 књигу.
»	» Суботинца (ср. алексин.):	57 књ.
»	» Липовца (ср. алексиначки):	52 књ.

За 18 сеоских библиотека, које је К. Лига основала 1909—10. год. у параћинском и деспотовачком срезу, Управа је послала ове године: 145 разних књига.

За 10 сеоских библиотека (сем купиновачке) у ресавском срезу: 104 разне књиге.

За 11 сеоских библиотека у ср. беличком: 95 раз. књига.

За 20 сеоских библиотека у ср. темнићском и левачком: 175 разних књига.

Грађанској Библиотеци и Читаоници у Пожеги послато је: 57 књига, Мала Библиотека, Народна Библиотека и Срп. Књ. Гласник.

Библиотеци подофицирској, пука Ст. Немање, у Пожеги, послата су Вукова Дела и 18 других књига.

Библиотеци „Грађ. Задруге“ у Куршумлији, послата су Вукова Дела и 36 других књига.

Управа К. Лиге примила је пријаве за књиге од одбора у селима: Драчи (ср. грузански), М. Крчмарима (ср. лепенички), Крвавици (ср. ужички) и Вражогрнцима (ср. зајечарски). Овим библиотекама књиге ће се послати после школског распуста.

4.

У седници од 19. априла о. год. Управа К. Лиге донела је одлуку, да се повежу тврдим повезом десет комплекта (по 11 књига) Вукових Дела, и да се пошљу као овогодишња награда библиотекама оних села, која су до сада показала жив рад у духу програма Културне Лиге. Такве комплете добиле су библиотеке села: Војске, Грабовца, Црквенца, Бобове, Опарића, В. Шиљеговца, Макреша, Супске, Сикирице и Суботинца.

5.

Управа Женског Патриотског Друштва у Шапцу известила је Управу К. Лиге, да ће 25. марта ове год. приредити забавни састанак у корист своје касе и моли Управу Лиге да ју потпомогне једним предавањем на томе састанку. Секретар Управе К. Лиге, г. Д-р Веселин Чајкановић, доц. Универзитета, одазвао се овој жељи шабачких госпођа и на заказаном састанку држао је предавање: „О жени код Грка и Римљана“.

Исто тако одазвао се жељи јагодинске Трговачке Омладине и Одбора К. Лиге г. Д-р Момчило Нинчић, професор Универзитета, и 3. априла ове године држао је на јавном скупу у Јагодини, предавање: „О штедњи и луксузу“.

Члан Управе г. Д-р Ј. Скерлић, професор Универзитета, по претходном споразуму с Одбором К. Лиге у Крушевцу, држао је у тој вароши, 6. фебруара о. г., предавање: „О Доситеју Обрадовићу“.

Најзад, Управа К. Лиге ступила је у везу и с г. Д-р Доб. Гер. Поповићем, окр. хигијеничаром у Крагујевцу, усвојивши његов предлог, да се у крагујевачком округу оснују потпором К. Лиге 15—20 сеоских библиотека.

Рад је у овом правцу отпочет и наставиће се ове јесени. Исто тако, Управа Лиге примила је понуђену јој везу с библиј. села Марковца и Црљенца и послала им тражене књиге.

6.

У току прошле и ове године појавила се у неким местима, где постоје одбори К. Лиге и Н. Одбране, забуна о правцу рада једног и другог удружења. Од некуда се, шта више, почело веровати, као да је К. Лига једна секција Н. Одбране. — Да би се такав неспоразум једном за свагда отклонио, и да се не би и даље веровало да је К. Лига секција ма каквог другог удружења, упућено је, по претходном споразуму Управâ К. Лиге и Н. Одбране, одборима Лиге и Одбране циркуларно писмо ове садржине:

„За време рада Н. Одбране и К. Лиге појавила се потреба, да се одбори једне и друге организације обавесте ближе о међусобним односима који треба да владају међу њима у будућем раду. С тога су Управе К. Лиге и Н. Одбране договорно решиле, да, ради обавештења, свака од своје стране упути својим одборима следећу одлуку“:

„1. Културна Лига ће у своме раду на просветно-културном унапређењу и моралном препороду нашега народа потпомагати свагда највећом моралном потпором рад Н. Одбране на буђењу и развијању националне свести и на унапређењу и усавршавању витештва у нашој држави“.

„2. Народна Одбрана ће, исто тако, у своме раду на буђењу националне свести и неговању витештва потпомагати свагда највећом моралном потпором напред поменути рад К. Лиге у нашој земљи“.

„Ако би у коме месту постојала каква витешка, односно културна, установа, створена раније иницијативом К. Лиге, односно Н. Одбране, одржавала се и напредовала старањем дотичног одбора, онда она треба и даље да остане под старањем истог Одбора. Н. Одбрана

и К. Лига поштују тековину сваке корпорације и желе да свака своју тековину и даље развија и унапређује“.

»Управе К. Лиге и Н. Одбране сматрају да су овом својом одлуком дефинитивно регулисани односи међу одборима обеју усанова, и да ће узајамно морално потпомагање међу истима знатно допринети, да се с успехом изводе и остварају оне племените задаће које су оне истакле као циљ њиховог рада“.

7.

У току ове (1911.) године, Управа К. Лиге образовала је нове одборе у Алексинцу, Бољевцу и Соко-Бањи. Рад ових одбора отпочеће ове јесени.

8.

Фонд Културне Лиге

На основу чл. 17. Статута основан је 1910. године Фонд Културне Лиге. Основ овоме фонду поставио је Њ. В. Краљ Петар I прилогом од 500 динара. После тога, Управа К. Лиге примила је за свој фонд: од г. Д-р Миленка Веснића, посланика у Паризу, 50 дин. у злату; од г. Ј. М. Жујовића, тадашњег Министра Просвете, 100 динара у сребру; од г. Драгомира Стојановића, потпуковника, 50 динара у сребру. — Никола Пушић, отац, и Милорад Пушић, брат пок. Живорада Пушића, пешадијског капетана, сељаци из села Забрдице, ср. и окр. ваљевског, положили су Управи Лиге 500 дин. у сребру, коју је суму пок. Живорад пре смрти завештао на циљеве Културне Лиге.

Новац Фонда К. Лиге налази се на приплоду код Управе Фондова и на дан 30. јуна о. г. износи: 53·40 дин. у злату и 1520·30 динара у сребру.

II

РАД ОДБОРА КУЛТУРНЕ ЛИГЕ

А. Моравски округ

1. Извештај о раду К. Лиге Свилајнца

Смишљен и пун благотворног утицаја рад Одбора Културне Лиге од прошле године обуставља и прекида за читавих пет месеци изненадна велика поплава која је задесила Свилајнац 31. маја 1910. год. Управо она га не прекида, него претвара у рад нарочите врсте. Чланови Одбора Културне Лиге улазе већином у Одбор за помоћ пострадалима од поплаве, председник Одбора Културне Лиге постаје и председник тога Одбора, и они се лађају тешке дужности да оголелом и огорченом грађанству помогну што брже и што боље. У почетку свога рада морали су се старати о томе, да се варош очисти што пре прљавштине, да се исхрани грађанство, да му се у место загађене воде да добра, да се даду најпотребније ствари онима који су без игде ичега остали, да се подигну бараке за становање изван вароши; доцније пак имао је Одбор тешку дужност да раздели прикупљени новац пострадалима. Тек од 13. октобра наставља се прекинути рад у истом правцу, с истом вољом и енергијом.

Од 13. октобра до 31. маја одржато је десет састанака. Број чланова Одбора износио је у почетку 10, доцније, у току године, повећаван је и сада износи 16.

Састанци су од чланова посећивани добро. На једном састанку било је најмање 7 чланова, највише 11. Просечно је било на једном састанку 9 чланова.

У току године попуњавана су места неактивнијих чланова новим члановима и повећаван је постепено број чланова. Извршена је и једна промена која је осетно утицала на рад Културне Лиге: наиме, председник њен г. Лука Лазаревић поднео је оставку на председништво у Одбору 11. јануара 1911. год. Повод оставци г. Лазаревићевој били су дописи из Свилајнца који су излазили у једном београдском листу и у којима је нападно на неке јавне раденике, па и на Културну Лигу, називајући њен рад opakим и налазећи да је он штетан по омладину и грађанство. Одсуство г. Лазаревића у Одбору Културне Лиге веома је осетно. Цео рад је био застао и много што шта изменило се. Са новим председником Одбора, г. Д-р Миланом Исаковићем, продужан је започети рад, али се још увек осећа да би повратком г. Лазаревића у Културну Лигу ова много добиле.

Свилајначки Одбор Културне Лиге броји 16 чланова, и то: 1 лекара, 1 среског начелника, 1 управника пореског одељења, 2 свештеника, 3 гимназиска наставника, 4 учитеља основних школа, 1 среског писара, 1 чиновника новчаног завода и 2 трговца,

Остварени предлози.

1. Ове године требало је привести у дело три предлога о којима је прошле године донета дефинитивна одлука: оснивање школе за домаћице, школе за неписмене девојке и продужне школе за девојке које су свршиле само 4 разреда основне школе. Одбор се устручавао да почне приводити у дело ове предлоге, мислећи да их неће грађанство, пострадао од поплаве, примити с онолико пажње колико они то заслужују, те ће тако пропасти лепе замисли. С тога је одлучио да оснивању поменутих школа приступи идуће јесени. Али припремивши мало земљиште, Одбор се реши да почне са радом у продужној школи за девојке које су свршиле само основну школу.

Рад је почео 7. новембра. Предавани су ови предмети: наука хришћанска, српски језик с књижевношћу, општа и српска историја с географијом, рачун с основима геометрије, педагогија и хигијена. Наставници су били: г. г. Лука Лазаревић, Никола Војновић, Драгољуб Зекавица наставници гимназије, прота Сава Пјешчић, Д-р Милан Исаковић и г-ђица Мара Копривица. Предавања су држата у гимназијској згради четвртком и недељом по подне. Ученица је долазило на часове од 15—35. Предавања су била слободна, јавна; ученице нису плаћале ништа, наставници су радили без хонорара. За сваку похвалу је пожртвовање и добра воља наставника ове школе. а шта би све користила она ученицама, какве би резултате она дала, о томе би се могло говорити тек после малог дужег живота ове школе. Али она је била кратка века. Опазило се у једно време да је одзив ученица почео бивати слабији, па и сувише слаб, што је дало повода наставницима да рад у школи обуставе 6. јануара 1911 године.

2. Срески Одбор Културне Лиге на једној својој седници покренуо је мисао да изведе један заједнички Ђурђевдански уранак за све школе у срезу. Месни Одбор прихватио је ту идеју, модифицирао је и уложио сав труд да се она оствари. Обратио се тога ради свилајначкој певачкој дружини „Поклич“ и Ресавском Соколском Друштву Душан Силни позивајући их да на томе уранку узму што активнијег учешћа, да би овом приликом нашој широј маси народној приказали свој користан рад. Са појединим представницима ових друштава и у договору с председником Учитељског Удружења, који су уједно чланови Одбора Културне Лиге, израдио је председник Одбора програм рада за тај слет, пошто се тамо остаје цео дан. Програм је изведен са незначатним изменама, али не на Ђурђевдан, јер је било тада рђаво време, него 8. маја. Програм је обухватио: говор г. Новака Тоскића учитеља; „Поклич“ је песмом испунио неколико тачака; певају ученици и ученице свилајначке приватне гимназије; утакмица у песми између основних школа, бој на Чегру: извео г. Жарко

Зечевић учитељ из Војске са својим ученицима; утакмица у гађању пушком између ученика основних школа: највише пак тачака испунило је Соколско Друштво. Оно је овом приликом показало свој рад да би и друге подстакло на рад, и уједно учествовало је у утакмицама. Радили су гимназисти, чланови Сокола, слободне вежбе (4 радње): вежбало се на коњу, јарцу и разбоју и играла се хазена. Приређено је ештафетно трчање—такмичење између појединих школа; такмичило се још у трчању, бацању камена, бацању диска, скакању с места и из трке. Програмом су предвиђене и заједничке слободне вежбе ученика свих основних школа из среза. Биле су три вежбе, а израдио их је, и са потребним упутствима послао благовремено свима учитељима у срезу који су изјавили да хоће да спреме своје ученике, Предводнички Одбор Свилајначког Соколског Друштва Душан Силни. Али како су тим радњама научили своје ученике свега два учитеља и друштво у Свилајнцу то су и ове вежбе извођене понаособ.

Извођење програма утицало је пријатно на све присутне. Цео дан излетници и гости провели су у пријатној забави. Соколско Друштво нарочито је извршило користан утицај на све присутне. Осећало се јаче интересовање за гимнастику, а у неким селима већ се уз вредне учитеље прикупља и одраслија омладина у циљу телесног вежбања.

Министарство Просвете поклонило је пажње овој новини и послало је свога изасланика г. Д-р Душана Рајичића референта за основну наставу на овај слет. Одбор Културне Лиге и овом приликом изјављује му своју захвалност на пажњи.

Чланови Одбора Културне Лиге увиђајући значај оваквих слетова носе се мишљу да овакве Ђурђевданске слетове одомаће у овом крају*).

*) Искрпан извештај о овом слету послат је раније Управи Културне Лиге у Београду. Исти је штампан у 190. и 191. броју „Трибуне“ од ове године.

3. Одбор Културне Лиге, увиђајући значај и потребу трговачко-занатлиских школа, и ове године живо се ангажавао за ту школу, да би број ученика био што већи. Он је постигао резултат да на крају школске године буде на испитима у тој школи око 150 ученика. За жалење је што се меродавни фактори носе мишљу да учине крај овим корисним установима, које имају и својих циљева и својих резултата.

4. Под заштитом Културне Лиге овдашње Соколско Друштво хвата све јачег корена у месту. Опажа се и напредак у његовом раду, и ако је оно млада установа. Број чланова вежбача износи око 250. Одбор се стара да овоме друштву пружи што више своје помоћи, да дође до првог услова за опстанак: вежбаонице и стручног особља. Друштво је учинило покушај да и по селима одомаћи соколску идеју и наишло је на добар одзив у неким селима.

Јавна предавања.

Културна Лига приредила је у току године неколико јавних предавања. Одбор се не може похвалити да је предавачима поклањана велика пажња од стране грађанства и да су њихова предавања била довољно посећивана од оног дела грађанства коме су поглавито намењена била. Ове године, по предходном договору, Централни Одбор Културне Лиге није од своје стране приређивао предавања у Свилајнцу. Предавања су држали чланови овдашњег Одбора, и то:

Господин Лука Лазаревић, директор говорио је: О важности и потреби приватне иницијативе зарад уређења и улепшања Свилајнца.

Господин Драгутин Новаковић, учитељ, држао је предавање: О васпитању нашег женскиња.

Господин Никола Војновић, наставник гимназије, држао је предавање: О схватању слободе некад и сад.

Господин Пера Живковић, учитељ, држао је предавање: О Доситеју Обрадовићу.

Прота Сава Пјешчић држао је предавања: О истини.

Питања о којима је дискутовано у Одбору Културне Лиге :

1. О обезбеди Свилајнца од поплаве;
2. О ђачкој стрељачкој дружини;
3. О начину на који би се могао рад Одбора Културне Лиге за варош Свилајнац проширити и на околна села;
4. О држању јавних предавања по селима;
5. О унапређењу сеоских библиотека; које сеоске библиотеке у срезу ресавском треба одликовати наградом Централног Одбора Културне Лиге: целокупном збирком Вукових песама;
6. На који начин да се донекле надокнади штета коју омладина трпи услед немогућности рада Соколског Друштва и преко зиме; како би се томе друштву омогућио рад и преко зиме; како ће оно доћи до своје вежбаонице.

Састанци у Библиотеци.

Још у прошлој години Одбор је отпочео приређивати састанке у Библиотеци Ресавске Омладине, која је у гимназији, на које су долазили чланови Библиотеке са својим породицама, а и сви остали који су само хтели. Видело се да су ти састанци згодни за зближавање омладине и грађанства међу собом, да на њима може Одбор Културне Лиге ступити у ближи и чешћи додир са грађанством и вршити свој задатак на веома згодан начин. На тим састанцима водили су се разноврсни корисни разговори. Ове године тим састанцима поклоњено је више пажње и са више система радило се на њима. Значај ових састанака увидео је сваки ко је ма и једном био на њима, а приближно се може он увидети из статистике рада на њима и похођења истих.

Месеца октобра 1910. (од 25. септембра до 31. октобра) било је 17 састанака. Најмањи број посетилаца на једном састанку 11, највећи 55; просечно на један састанак долази по 24 лица. Женскиња је било најмање 2, а највише 15; просечно на један састанак долази по 8 лица женског пола. Укупан број посетилаца 408.

На састанцима рађено је ово: На три састанка читане су изреке Ла-Бријерове с коментарима. Читана је једна расправа о положају жене у прошлости. Од штампаних производа читане су: Кумова клетва од Јанка Веселиновића; народна песма женидба Душанова; чланак о Манасији; Јелисавка. Даље су читани: Мисли о браку и о основима на којима се брак закључује; белешке с пута по Косову. Дискутовано је: о еманципацији женскиња; о положају жене некад и сад; о положају српске жене; о груписању интелегенције у циљу јачега рада на просвећивању народном; о псовкама и грдњи; о штедњи у опште и о домаћој економији; о погодбама и усменим уговорима који се закључују између грађана, а који су често без правне подлоге; о задушницама и расипању које се врши тога дана; о заразним болестима и о приватној иницијативи за сузбијање заразних болести. Говорено је о увођењу српског народног језика у књижевност и о борби коју је Вук Караџић издржао с противницима народног језика и новог правописа.

Месеца новембра било је 12 састанака. Укупан број посетилаца 422, и то: 141 женскиња и 281 мушкарац. Најмањи број посетилаца на једном састанку био је 15, а највећи 63 лица. На један састанак просечно долази 12 женскиња, а 24 мушкарца. Највећи број женскиња на једном састанку био је 27, а најмањи 3; мушкараца на једном састанку било је највише 43, а најмање 12.

У току новембра читано је на састанцима: једна приповетка из „Дела“; једна оригинална приповетка; превод с француског: о карактеру; из Горског Вијенца (у два маха); из Џона Лобока књиге: Задовољства у животу; оригиналне песме једног Ресавца.

Говорено је увек о оном што је читано, а осим тога још: о бакшишима које примају чиновници; о том: дали с културним напредовањем иде упоредо и корупција; о чувању тајне; о оправданости порезе на нежењене; шта би се могло учинити за улепшање Свилајнца и за његов напредак; о самоубиствима и о честим разводима брака.

Недељом се певало и свирало. Тада је и највећа посета.

Месеца децембра било је 10 састанака. Укупан број посетилаца 201, и то 51 женскиње и 150 мушкараца. Најмањи број посетилаца на једном састанку био је 8, највећи 51. На један састанак долази просечно 5 женскиња и 15 мушкараца. Највећи број женскиња на једном састанку био је 14, а најмањи 1; мушкараца на једном састанку највише 38, а најмање 6.

На састанцима је читано: једна оригинална приповетка; из »Срп. Књижевног Гласника« приповетка Марка Цара »Стојанка«; Смрт Смаил Аге Ченгића, из Гундулићевог »Османа«.

Говорено о оном што је прочитано и још: о држању задате речи; о разлозима за рану женидбу и о дужностима жене у браку; о насељавању у Америку; о навикавању деце на штедњу.

Недељом се поред осталог певало и свирало.

Као што се види састанци су држани до конца месеца децембра. 5 јануара престало се са састанцима услед бесмислених напада преко јавности на њих и на њиховог иницијатора г. Луку Лазаревића. Одбору Културне Лиге биће један од главних задатака да на зиму опет на овим састанцима прикупља око себе грађанство и омладину, одстранући је од кафане и кафанских забава.

Овом приликом Одбор сматра за дужност да своје бившем председнику г. Луки Лазаревићу изјави дубоку благодарност на његовом усрдном раду а уједно и своју жељу да га што пре види опет на челу своје.

8. Јуни 1911. год.

Свилајнац.

Председник Одбора Културне Лиге

Д-р М. Исаковић.

2. Извештај о раду Културне Лиге у срезу ресавском.

1.

Рад на скуповима среског одбора.

Одбор К. Л. у Ресави сачињавају учитељи у срезу и свештеници: г. г. Свет. Ескић из Седлара, Дим. Тодоровић из Гложана, Брана Коруновић из Војске и Сава Миловановић из Дубнице.

Одбор је у току године имао шест састанака на којима је радио послове К. Лиге.

На првом састанку били су: г. Л. Лазаревић директор, учитељи и неколико свештеника. Решено је: да се оснује одбор К. Л. за срез ресавски, и изабран је за председника Новак Тоскић, а за секретара Босилка Димитријевићева.

На другом састанку г. Л. Лазаревић, износећи у појединостима рад К. Лиге, задржао се и говорио поглавито о састанцима у ресав. библиотеци прско недеље. Прочитао је и податке о тим састанцима. Како се г. Лазаревић нада успеху од овога, предлаже: да се и по селима оснују састанци приближни овима. На тим састанцима треба водити разговоре о: пијанству, хигијени, празноверицама, отпадништву од вере и др.

Решено је: да сваки члан К. Л. сâм оцени прилике у своме месту и да ради оно што је најпотребније, а да гледа да да повољне резултате, те на тај начин да се сваки члан К. Л. као Србин одужи земљи и народу.

На трећем састанку г. Ђ. Димитријевић, учитељ из Бобова, читао је своју расправу: „Шта смета просвећивању нашега народа“. Ову исцрпну расправу скуп је пажљиво саслушао, и сваки се члан тога састанка решио: да свом снагом ступи у борбу против незнања и да као културни раденик отклања све оно што смета нар. просвећивању.

На четвртом је састанку председник предложио да се о Ђурђеву дану изведе слет ђака из целог среза. На овом слету све би школе узеле учешћа у: песми, гађању, пешачкој трци, и т. д. Израда програма, а и

све остало, да се повери свилајначком Одбору К. Лиге. Овај је предлог усвојен.

На петом је састанку говорено о слету. Председик је саопштио да ће слет бити у забрану Косте Јефтића у Луковици 8. маја — пошто је на Хуму немогуће, а Кључ је отказан због велике траве. Решено је: да се народ што више за ово интересује; сваки учитељ ову идеју у своме месту да популарише.

Осмог маја био је слет, на коме је држао предавање председник ср. одбора Н. Тоскић „О негдашњем и садашњем патриотизму“. Како је остало по спремљеном програму изведено, Одбор К. Л. за град Свилајнац поднео је детаљан извештај.

На шестом састанку председник је говорио о раду К. Л. напоменувши, да ће се поднети извештај о раду чланова К. Л. за срез ресавски. Извештај треба да носи карактер рада учитељевог или свештениковог: у соколству, стрељачкој дружини, библиотеци, у земљорад. задрузи, на вечерњим курсовима и колико је и каквих тема било на јавним предавањима.

2.

Рад чланова одбора по селима.

Војска:

а) У земљорад. задрузи све пословање сведено је на економско и морално снажење народа. И ако је поплава донела општу несрећу, задругари нису трпели оскудицу. Новчаним позајмицама и продуженим роковима, задруга је вршила свој посао интензивније но икада. За ову задругу може се слободно рећи, да служи као култ. центар, јер и после поплаве она помаже: зидање дома учитељ, подизање храма Св. Саве, набавља књиге за сеоску библиотеку и т. д. Ова задруга донела је решење да се сеоској библиотеци издаје годишња помоћ, која не сме бити мања од 20 динара.

б) Певачка позоришна дружина војштанска приредила је забаву у корист фонда сиром. ђака. На забави

изведен је комад „Издајица“ и отпеван низ нар. песама. Ова дружина приредила је излет до Крушара, где су три сеоске дружине приредиле концертно-витешко-пучно вече. Поред песама и соколских вежбања, шест учитеља и два свештеника, ту у Крушару, одржала су предавања народу: о соколству, чувању здравља и земљораду.

в) Стрељачко друштво вршило је редовно гађање и изводило јуначке игре. При излетима овога друштва читане су јуначке песме: стрелцима, другим сељацима и сакупљеним чобанчићима.

г) Сеоска библиотека броји 40 читача. Прочитано је 260 књига. Библиотека има 71 књигу. Да би се што више читало ставили су на расположење народу своје књиге: задруга, школа, поп и учитељ. Најрадије се читају нар. песме и приповетке.

д) На курсу за неписмене било 11 девојчица и 12 дечака. Постигнут је неочекиван успех у читању, писању и рачунању. У те курсеве људи радо дају своју децу. Ти ће курсеве ојачати и у будућности имати још веће поље рада.

ђ) Прво предавање одржао је г. Брава Коруновић свешт: „о дужностима према отаџбини“; друго предавање г. Дим. Петковић уч. из Ђуприје: „о алкохолу“; треће предавање г. Др. Илић наст. гимназије свилајначке: „о витештву“; четврто г. Ж. Зечевић: „о нашим задаћама и нашим дужностима“; пето г. Дим. Петковић: „о негдашњој српској слави и величини и садашњем нашем положају“.

е) Бачка лекарница даје одличне резултате, јер међу децом нема: краставих, лишавих, вашљивих и т. д.

ж) Бачка стрељачка дружина показала је добре резултате на слету у Луковици.

У Војсци су културни раденици: г. Жарко Зечевић учитељ., г. Брана Коруновић свештеник и г-ђа Љубица Зечевићка учитељица.

Црквенац:

а) Стрељачка дружина постоји. У овом културном селу веровати је да ће ова дружина систематски напредовати.

б) Ђачка стрељачка дружина и у овој години показала је добре резултате.

в) Црквеначка читаоница и библиотека напредује. Прилог чланова потрошачке задруге ове године у 233·50 динара библиотеци је много допринео. Библиотека броји 208 књига, 219 чланова, а 789 читалаца. Од кредитне земљ. задруге библиотека је добила дивну салу, те тако има и свој дом. Библиотека је претплаћена на неколико часописа.

г) Соколско Друштво које је ове године основано напредује. Соколаца има 47 на броју.

д) И земљорадничка и потрошачка задруга, могу служити за пример.

На свему томе ради г. Никола Костић, учитељ из Црквенца.

Грабовцац:

а) Земљорадничка задруга има благотворни утицај у овом селу на све што је: лепо, хумано и узвишено, да би се о томе имало много писати. Сме се рећи да је она уништила зеленаше, јер има 9794 дин. капитала, а 196 чланова. Ове године није био курс за неписмене. Веровати да је број неписмених мали. Кад је ова задруга подигла дом, уступила је исти за друго одељење осн. школе.

б) Стрељачка дружина напредује. Ове године имала је пет вежбања. У овом селу је ова дружина корисно послужила, будући код омладине патриотска осећања.

в) Сеоска библиотека има благотворно дјејство, јер је све мање сељака по крчмама. Библиотека подиже дом. Кад буде освећење овога дома известиће се Централни Одбор К. Л.

г) Овде постоји и фонд сир. ученика од 781 динара. Од интереса се одене неколико сиротих ђака.

д) Постоји и „суд добрих људи“ састављен од најбољих лица из села. Задатак је суду да мири људе и одвраћа их од парничења.

Културни је раденик г. Милан Ненадовић учитељ из Грабовца.

Гложане:

а) Како се помоћу лепих књига уноси просвећивање у народ, основана је и овде библиотека. Ну како је она сиромашна, дата је читачима и школска књижевница. Овде ко чита тај је и члан, а таких има 108.

б) Стрељачка дружина лепо напредује, а има приличан број редовних чланова.

в) Дванаесто-годишња земљ. задруга је Ћивтинским користољубљем доведена до пропасти. Она је враћена у колосек и дела данас по примеру првих хришћана.

г) За данашње време веома је корисна потрошачка задруга, зато је ове године и она основана. Како су ове установе ослобођене таксе и порезе, могуће је да задругари лакше набаве намирнице које су и боље и јефтиније. Броји 90 чланова.

д) На једном родитељском састанку учитељ је одржао предавање „о чувању дечијег здравља“. Посветио се томе послу и успео је, јер у току године није било прекида у школском раду. Основан је и фонд за сир. ђаке. у коме има већ 300 динара.

У Гложану су раденици г. г. Драгољуб Димитријевић уч. и Дим. Тодоровић свештеник.

Бобово:

а) Основана су два курса за неписмене: један за мушке, а други за девојке. Мушких је уписано 35, а женских 20. Сви су показали на крају године особит успех.

б) Потрошачка задруга основана је иницијативом учитеља.

в) Ђачка стрељачка дружина даје такве резултате, да је на слету у Луковици однела победу. Карактеристично је да у овој дружини и женске одлично гађају.

г) Ове године постојала је и продужна школа, где је било 15 младића. И она је дала задовољавајуће резултате.

д) Овде су држана и предавања, али не која су унапред спремана, већ која се у даном моменту истакну под стицајем стварних околности, по примеру Христовом

и Сократовом. Тако, приликом скупова, сабора, сѣла расправљано је безброј питања која додирују практичну страну нашег друштвеног живота.

ђ) Сеоска библиотека корисно дејствује. Ко год жели да чита, он књигу добије. Радо се читају јуначке песме.

Рад на овоме припада г-ђи Јулији и г. Ђури Димитријевићу учитељима.

Седларе:

I. а) Овде је преко године постојао курс за неписмене. Он је имао два разреда. У првом разреду били су ученици који су ове године уписани, а у другом који су лане били на курсу. Ова школа за неписмене дала је одличне резултате.

б) Продужна школа створила је омладини прилике за саморазвијање, дајући ученицима корисне књиге и водећи разговор о прочитаноме.

в) Библиотека броји 80 књига. Књиге су набављене поклоном К. Л., а нешто поклоном појединих писаца. Чита се доста, нарочито зими. За време зиме постоји читаоница где се читају: књиге, часописи, листови и дечији листови.

г) На родитељским састанцима говорено је: „о заједничкој акцији родитеља и учитеља“; „о уредности“; „о тачности похођења школе“; „о злом утицају алкохола“ и т. д.

У овом правцу радио је г. Милорад Катанић учитељ.

II. а) „Отаџбина је њива на којој се непрекидно сеје и жње: ми жњемо што су сејали наши предци, а сејемо да имају шта жети наши потомци“.

Земљорадничка задруга пропагира: лепо опхођење, уредан живот, штедњу, помагање хуманих установа и др.

б) Скупштина задругара решила је да се оснује задружна читаоница, и ово се решење приводи крају.

Нашем сељаку приликом набавака намирница даје се лоша роба, не мери се тачно, а натура се оно што му не треба. Из тих побуда створена је набављачка задруга и показала одличне резултате.

г) Одржано је једно предавање у циљу образовања и јачег удруживања; са амвона, на састанцима и седељкама предавано је: о уредном животу, чувању здравља, празноверицама, развијању патриотизма, рационалном обрађивању земље, Видов-дану, Видовданском дарку. Ово је културни рад г. Светозара Ескића свештеника.

Дубље:

а) Библиотека села Дубља има 48 књига. Љубитељима књига стављене су на расположење и књижнице учитеља и школска. Библиотека има 36 чланова.

б) Бачка стрељачка дружина има једну саловску и једну ватрену пушку. Било је 9 гађања, на остојању 25—50 метара.

в) Савезна стрељачка дружина врши гађање сваке недеље и празника кад је лепо време.

г) Држана су предавања: „о чистоти и кречењу стана“, „српска азбука и задруга“.

Ово је рад г. г. Мате Николића и Ранка Ранића учитеља.

Тропоње:

а) Бачка стрељачка дружина радила је са успехом.

б) Курс за неписмене дао је повољне резултате.

в) Sprema се и приноси материјал за нову школу.

г) Рађено је на уништењу: лопова, кривоклетника, безпосленика и свега што смета напретку овога села. Раденик на овоме је г. Ђорђе Медурић учитељ.

Кушиновац:

а) У овом селу отпочело се прво са хигијеном. Одржан је низ предавања: „Шта су заразне болести“; „Шта проузрокује заразне болести“; „како се појављују и преносе заразне болести“; „смртност по селима и варошима“; „где је легло заразе“; „шарлах“; „дифтерија“; „туберкулоза“; „шап“; „богиње“; „тифус“; „венеричне болести“ и др.

б) Сеоска библиотека напредује. Интерес за читање пробуђен; чита се зими.

в) На курсу за неписмене уписано је 36 младића. На крају године показали су одличан успех.

После свршеног испита наставник је ове младиће одвео те су видели престоницу и обишли знаменитије установе у њој.

Заслуга је за ово Владимира Медурића учитеља.

Дубница:

а) Сеоска библиотека броји 47 књига, а њоме се служи само 8 младих људи. Нарочито се траже за читање нар. песме.

б) Вечерња школа за неписмене имала је 26 младих људи, али само 13 њих искористило је свој напорни рад.

в) Чим се са сељацима дошло у додир обавештавани су: „о економском пропадању сељака“, „хигијенским условима живота“, „виноградарству“, „пчеларству“ и тако даље.

У Дубници је културни раденик г. Лазар Вучковић учитељ.

Витежево:

а) Сеоска библиотека има 40 књига. Само је 13 читано.

б) Ђачка стрељачка дружина биће образована, јер је у буџет ушла сума од 100 динара.

в) Земљорад. задруга труди се да изврши препорођај села.

Ово је рад Дим. Гачића учитеља.

Роћевац:

а) Курс за неписмене отворен је и у овом селу. У њему се радило, но слушаоци нису хтели да истрају до испита.

б) Земљорад. задруга обавља посао по правилима; труди се да у свему пође напред, нарочито у рационалном обрађивању земље.

в) У току године држана су предавања: о чистоти, гушобољи, важности ђубрета, подизању винограда и испитивању земљишта за винограде.

У Рођењу је културни раденик Драгутин Милић
учитељ.

Секретар,
Б. Р. Димитријевићева
учитељица.

Председник,
Нов. Тоскић
учитељ.

3. Извештај о раду Културне Лиге у Јагодини.

Рад Културне Лиге у Јагодини кретао се у току
минуле 1910—11. године, у два правца: у потпомагању
на оснивању и раду културних установа и друштава и
на утицању јавном речју.

I. Рад на потпомагању био је у овоме:

1. Помогнут је, у децембру 1910. рад на *Трговачко*
занатлиској школи у Јагодини, кад је већ била дошла
на ивицу пропасти, тиме што је председник Одбора
Културне Лиге за град Јагодину потписао као први
позив за скуп и на овому суделовао говором, те је од-
луком на том скупу обезбеђен даљи опстанак ове школе.

2. Потпомогнут је у децембру 1910. и рад на осни-
вању *градске читаонице*, уз овд. јавну књижницу, а на
исти начин као и под 1. Читаоница лепо напредује и данас.

3. Потпомогнут је на исти начин и рад на обнав-
љању певачке *дружине „Бранко“*, па је подписати 8. ја-
нуара 1911. и председавао на првом збору. Дружина
данас ради и напредује.

4. Овде треба уврстити и покретање овд. *Трговачке*
Омладине (подстицај из Централне Управе у Београду),
да приреди јавно предавање г. Д-р Момчила Нинчића
„О луксузу и штедњи“, које је било врло добро похо-
ђено и лепо примљено.

II. Утицање јавном речју било је опет у два
правца: кратким предавањима, готово натуреним пу-
блици у погодним приликама, и ширим предавањима.
Првих је било, више пробе ради, 4, а других 3 (четврто
већ поменуто г. Нинчићево).

1. *Кратка предавања су по идеји члана Управе г. Јована Ивковића, професора, држана и то:*

а) од 18 минута, „Хигијена играња“, држао г. Д-р Жика Миленковић, у школи играња у вече, пре почетка часа, 11. децембра 1910.;

б) од 13 минута „О аеропланима и аеростатима“, држао Срет. М. Аџић, управит. учиг. школе, 16. децембра 1910. у вече на истом месту, када је баш био у Београду Масљењиков;

в) од 22 минута „О потреби телесног рада и телесног вежбања“, које је држао г. Срета Николић, директор овд. гимназије, 31. дец, 1910. год. увече, на општинској забави за сиротињу, на место једне декламације која је случајно морала изостати; и

г) од 10 минута, „О значају музике и грађанског музичког оркестера“, које је држао Срет. М. Аџић, упр. учитељ. школе, на забави јагодинске „Музичке школе г. Влад Р. Ђорђевића, учитеља музике овде.

Ова су *кратка предавања*, и ако су нека од њих могла бити још краћа, саслушана врло пажљиво, пажљивије но многа дугачка предавања, и наишла су на опште допадање. У доба телефона, дописних карата и телеграма, ова је краткоћа толико важан фактор да се мислило да заслужује да о њему поведе рачуна и Културна Лига, те се вамерава да се продуже у овом правцу покушаји и идуће године.

2. *Већа предавања су приређена:*

а) 22. јануара 1911. год, у новој дворници нове судске зграде у Јагодини: „О утицају алкохолизма на кривична дела“, које је држао члан Одбора Културне Лиге за град Јагодину, г. Драгутин Милићевић, председник првостепеног суда јагодинског;

б) 6. марта 1911., у новој сали мушке учитељске школе јагодинске: „О односу између културе и права са гледишта правне философије“, које је држао г. Душан Радојевић, писар овд. првостепеног суда; и

в) 13. марта 1911. на истом месту где и оно под б: „О задацима српске интелигенције и просвећенијег грађанства“, које је држао г. Јосиф Стојановић, професор

учитељске школе и председник одбора Културне Лиге за срез белички.

г) четврто би било раније поменуто предавање г. Нинчићево.

III. Један неуспели покушај учињен је ове године од стране Културне Лиге за град Јагодину, тиме што је у договору са општинским судом покушано, 30. новембра 1910. год., да се добије колико толико посетилаца за аналфабетски курс, за женске у основној школи и за мушке у учитељској школи, али се ни за један ни за други није хтео пријавити ни један једини кандидат.

С овим ће се покушати и идуће године на други начин.

IV. Не треба овде оставити непоменут један важан разговор на једној седници ширег одбора Културне Лиге за град Јагодину, на којој је присуствовао и г. Сава Урошевић, представник наш у централном одбору, а који се тиче *јавности и Културне Лиге*. Закључци тога разговора износе се овде као предлог овог одбора централном одбору.

а) Организовати, кратко али често обавештавање јавности преко дневних листова о целокупном раду Културне Лиге у Србији;

б) штампати важнија предавања ма где она држана под општим именом „Предавања Културне Лиге“ и продавати их по најјевтинијој цени (а по могућству и поклањати), и растурати их у што већем броју у народ;

г) по могућству покренути ма и најскромнији а јевтин орган Културне Лиге.

Председник
Одбора Културне Лиге за град Јагодину,
Срет. М. Аџић
управитељ учитељске школе.

4. Извештај о раду Културне Лиге у ср. беличком.

Част ми је поднети Управи извештај о раду Културне Лиге у срезу беличком округа моравског у току школске 1910—11. године.

Чланови К. Лиге из среза беличког држали су конференцију, 3. новембра 1910. г. у Јагодини. На тој конференцији вођен је разговор о програму рада за ову школ. годину. Тада су се чланови К. Лиге сложили у томе, да се рад креће у свима правцима који су означени у програму К. Лиге. Али, с обзиром на нагло опадање здравља и морала у народу, решено је да се у току ове школске године нарочита пажња скрене на физички и морални развитак народа. Уз то је вођен разговор и о начинима, како да се изводи културни рад у народу. У томе питању чланови К. Лиге сложили су се, да се на народ утиче помоћу разговора, помоћу примера и помоћу популарних списа.

Ове године приређена су била свега два састанка К. Лиге, и то: у Милошеву 11. априла и у Јовцу 21. маја. Оба састанка били су добро посећена. У Милошеву је било око 200 слушалаца, од којих су у већини били чланови земљорадничке задруге милошевачке.

На састанку у Милошеву држали су говоре: г. Срећен Николић, директор гимн. у Јагодини: „О неговању болесника и штетном утицају алкохола“.

Г. Јосиф Стојановић, професор из Јагодине: „О нашим дужностима“.

Г. Милосав Радишић, учитељ из Јагодине: „О значају народног просвећивања“.

На састанку у Јовцу говорили су:

Г. Јосиф Стојановић, професор из Јагодине: „О програму К. Лиге“.

Г. Миодраговић Јован, професор и министарски изасланик у учитељској школи: „О народном просвећивању, с нарочитим погледом на живот сељака у западној Европи и живот сељака у Србији“.

Г. Владимир Гојковић, учитељ из Јовца: „О подизању здравих станова у селу“.

Сви су говорници пажљиво саслушани и по свршетку сваког говора вођен је разговор о ономе што је предавано.

Да би се више заинтересовала наша интелигенција за рад на народном просвећивању, потписати је држао

предавање на састанку К. Лиге, који је држан 13. марта ове год. у дворници овд. учитељ. школе. Тема: „Задаци српске интелигенције и просвећенијег грађанства“.

У срезу беличком постоје ове културне тековине које су чланови К. Лиге засновали у пр. школ. години:

У Дубокој: певачка дружина са 22 члана.

Народна библиотека са 100 књига и 20 читалаца.

Стрељачка дружина постоји, али сада не ради.

У Милошеву: Народна библиотека са 60 књига и 100 читалаца.

У Врановцу: Народна библиотека са 120 књига и 26 читалаца.

Стрељачка дружина.

Г. Бора Младеновић, учитељ врановачки, држао је народу више поучних предавања.

У Јовцу: Курс за неписмене са 25 ученика. Наставник г. Владимир Гојковић, учитељ.

Народна библиотека са 20 књига.

Стрељачка дружина.

У Лоћици: Народна библиотека са 43 књиге и 18 читалаца.

У Драгоцвету: Народна библиотека са 79 књига и 28 читалаца.

У Бунару: Народна библиотека са 34 књиге и 10 читалаца.

У Багрдану: Народна библиотека са 20 књига.

У Главинцима: Народна библиотека са 14 књига.

У Деоници: Народна библиотека са 15 књига.

У Белици: Народна библиотека са 55 књига и 30 читалаца.

Стрељачка дружина постоји, али није радила.

У септембру ове године биће приређен срески скуп свих чланова К. Лиге из среза беличког. На томе скупу управа ће поднети извештај о раду и биће извршен избор нових чланова среског одбора према правилима К. Лиге.

Председник,
Одбора К. Лиге за срез белички

Јосиф В. Стојановић

професор учит. школе.

5. Извештај о раду Културне Лиге у Ђуприји и срезима: параћинском и деспотовачком.

1.

Ђупријска Библиотека заснована је на Сретење 1910. год., а отворена је 1. маја исте године. Председник је ове установе г. Милорад Настић, судија; потпредседник г. Војислав Ј. Илић, писар; библиотекар г. Свет. Срећковић, рачуновођа суда; вршилац дужности благајника и секретар г. Милутин Пеливановић адв. приправник.

Сем књига које је библиотека добила од Управе К. Лиге, и којима је заснована, она је у току прошле и ове године добила на поклон: од г. Драг. Петровића, књижара, 12 књ.; од г. Д-р Ј. Скерлића, проф. универзитета, 52 књ.; г. Д-р Ј. Данића, 33 књ.; г. М. Лукићевића, управ. Добричева, 33 књ.; г. Цветка Петковића, професора, 43 књ.; г. Настаса Поповића, инж. инспектора, Срп. Књ. Гласник за 1902., 1903., 1904. и 1905. г. у тврдом повезу; од г-ђе Живке Стојановићке, 18 књ. „Мале Библиотеке“ мостарске; г. В. Ј. Илића, писара, 4 књ.; г. Ђ. Јовановића, књижара, 6 књ.; г. М. Штеријевића, 3 књ.; г. Јелис. Стојковића, порезника, 7 књ.; г. Ст. Генчића, управ. поште, 1 књ.; од г. К. Г. Нушића, апотекара, 175 св. (повезаних) „Нар. Библиотеке“ Браће Јовановића и 37 књ. срп. и страних разне садржине; од г-ђе Драге Ј Илића, 26 књ. „М. Б.“ мостарске; и од г. Свет. Срећковића, рачуновође 10 разних књига.

Ђупријска Библиотека има данас 1109 књига.

Ове године, 1. јануара, основана је поред библиотеке и читаоница, која прима ове часописе и листове: Српски Књ. Гласник, Дело, Босанску Вилу, Бранково Коло, Босну, Њиву, Врач Погађач, Savremenik, Die Woche, Ilustr. Zeitung, L'Illustration, Fliegende Blätter.

До краја јуна о. г. библиотека је имала 75 читалаца.

Најрадије су читани: „Јадници“ од Виктор Ига, „Рат и Мир“, „Ана Карењина“ и „Васкресење“ од Л. Толстоја; затим: Ђ. Јакшић, В. Илић, М. Митровић, Ј. Ве-

Лука Ћеловић

БЕОГРАД

Luka Ćelović

БЕОГРАД

33

селиновић и сви романи и приповетке који се налазе у издањима Срп. Књиж. Задруге.

Библиотека је до сада приредила, у корист своје касе 8 забава и позоришну представу »Ђураћ Бранковић«. Приход добивен овим начином утрошила је на своје одржавање. Данас библиотека не располаже никаквим новчаним средствима.

Ове године у Ћуприји је приређено свега једно јавно предавање. На једној забави, у корист библиотеке, говорио је г. Димитрије Петковић, учитељ: »О потреби народног просвећивања«.

2.

1. Број, стање и рад сеоских библиотека представљени су овим прегледом:

РЕД. БРОЈ	БИБЛИОТЕКА	КОЛИКО ИМА КЊИГА	КОЛИКО ЈЕ БИЛО ЧИТАЛАЦА	УПРОПАШ- ЋЕНИХ КЊИГА
1	у Д. Бидову	36	27	—
2	» Бигреници	16	7	—
3	» Супској	71	73	—
4	» Плани	46	197	—
5	» Буљанима	30	23	—
6	» Сикирици	53	11	2
7	» Дреновцу	36	11	—
8	» Бусиловцу	44	25	1
9	» Мириловцу	40	24	—
10	» Крушару	70	160	—

2. Ове радне године одржани су курсеви за неписмене у Плани, Сикирици, Мириловцу и Супској. Имена учитеља, број посетилаца и успех рада показује овај преглед:

РЕД. БРОЈ	ИМЕ УЧИТЕЉА БОЈИ ЈЕ ДРЖАО КУРС	СЕЛО	УПИСАНИХ	БИЛО НА ИСПИТУ	УСПЕХ
1	Богољуб Барбуловић .	Плана	15	12	одл.
2	Лазар Стојановић и Тома Милојковић . .	Сикирица	21	17	»
3	Данило Димитријевић	Мириловац	31	29	»
4	Милан Михаиловић .	Супска	22	19	»

Ове курсеве походили су највише младићи од 16 до 20 година. Рад њихов прегледао је и на испитима оценио изасланик окр. школског одбора Д. М. Петковић учитељ у Ћуприји.

3. Чланови Културне Лиге држали су преко године јавна поучна предавања народу, обавештавајући га о његовим разним и најпречем потребама. Тако :

У селу Влашкој (27.-III-1911. г.), на скупу 56 сељана, држали су предавања : г. Д. Петковић, учит. из Ћуприје : о нашим најглавнијим дужностима ; г. Мил. Михаиловић, уч. из Супске : о чистоћи ; г. Д. Петковић : како треба чувати здравље ; г. М. Михаиловић : о штедњи.

У селу Крушару, на скупу 80 сељана, држао је предавање (25.-X-1910.) г. Станиша Коруновић, учитељ крушарски : о заразним болестима. — На скупу 90 сељана држали су предавања (6.-II-1911.): г. Живојин Николић, уч. из Глоговца : о ђубрењу њива ; г. Ст. Коруновић : о физичком васпитању ; г. Мил. Михаиловић, уч. из Супске : о чистоћи ; г. Брана Коруновић, свештеник из Војске : о употреби лампе ; г. Петар Коруновић, свештеник из Глоговца : о дужностима млађих према старијима. На скупу 90 сељана држали су предавања (1. маја 1911.): г. Д. Петковић, уч. из Ћуприје : о алкохолу ; г. Мил. Михаиловић уч. из Супске : о штедњи ; г. Д. Петковић : о грађанским дужностима ; г. Ст. Коруновић, уч. : о сифилису.

У селу Бусиловцу, на скупу 100 сељана, држао је предавање (30.-I-1911.), г. Радош Поповић, уч. бусило-

вачки: о прошлости српског народа и о географском положају српских земаља. — На скупу 80 сељана држали су предавања (1.-V-1911.): г. Бранко Араповић, уч. из Дреновца: о манама нашега народа: г. Лазар Стојановић, уч. из Сикирице: о чувању здравља; г. Радош Поповић: о малим богињама.

У селу Бигреници, на скупу 30 сељана држао је предавање (12.-IV-1911.) г. Сима Симић, уч. бигренички: о односу грађана према држави; и (24.-IV-1911.), на скупу 40 сељана: о нашим српским дужностима.

У селу Крежбинцу, на скупу 80 сељана, држали су (1.-V-1911) предавања: г. Лазар Стојановић, уч. из Сикирице: о потреби збора и договора; г. Бран. Араповић, уч. из Дреновца: о борби која нам предстоји с немштином; г. Тома Милојковић, уч. из Сикирице: о важности породичних и земљорадничких задруга; г. Радош Поповић, уч. из Бусиловца: о заразним болестима.

У селу Буљанима, пред скупом 38 сељана, држао је предавање г. Ђ. Ђорђевић, уч. буљански: о значају и потреби земљорадничких задруга.

У селу Плани држао је у три маха предавања г. Богољуб Барбуловић, учитељ плански: о вредности продужних школа; о кречењу домова; предохрана од заразних болести. Прво предавање посетило је 30, друго 27, треће 25 сељана.

У селу Д. Видову држао је два предавања г. Никола Марковић, уч. видовски. Прво предавање (14. јануара 1911.): о продирању Германштине на Балкан и о нашој културној борби с њом, посетило је око 100 сељана. Друго предавање (17.-IV-1911.): о важности стрелачких дружина, посетило је око 30 сељана.

У селу Супској држали су наизменично предавања г. г. Дим. Петковић, уч. из Ћуприје и Мил. Михаиловић, уч. из Супске: о умерности у јелу и пићу; о чистоћи тела и домова; о колери; о штедњи; о грађанским дужностима. Ова предавања походило је 97 сељана и 1 сељанка.

У селу Батинцу одржали су (25.-X-1910.) предавања, пред скупом 86 сељана: г. г. Дим. Петковић и Мил.

Михаиловић, учитељи: о колери; о чистоћи; о нашим грађанским дужностима; о креветима и постељи.

У селу Сикирици држали су предавања (26.-II-1911.) пред скупом 107 сељана: г. Дим. Петковић, уч. из Ћуприје: шта наш народ највише убија; г. Данило Димитријевић, уч. из Мириловца: о васпитању деце; г. Дим. Петковић: о нашој прошлости и садашњости; г. Т. Милојковић, уч. сикирички: читао и коментарисао народне песме јуначке. — Г. Лаз. Стојановић, уч. сикирички држао је (21.-V-1911.) предавање: о важности Културне Лиге. Предавање је походило 38 сељана.

У селу Дреновцу држали су предавања (26.-II-1911.), пред скупом 88 сељана: г. Дим. Петковић, уч. из Ћуприје: о алкохолу; г. Лазар Стојановић, уч. из Сикирице: о подизању и кречењу станова; г. Данило Димитријевић, уч. из Мириловца: о васпитању деце; г. Дим. Петковић: о нашим националним дужностима. — Г. Бранко Араповић, уч. из Дреновца, држао је предавање, пред скупом 87 сељана: о воћарству.

У селу Мириловцу пред скупом 72 сељана, држао је (14.-XI-1910.) предавање г. Данило Димитријевић, уч. мириловачки: о потреби писмености. — Доцније 6. марта 1911. држали су предавања, пред скупом 127 сељана: г. Дим. Петковић, уч. из Ћуприје: о узроцима са којих наш народ пропада; г. Лазар Стојановић, уч. из Сикирице: о подизању и кречењу станова; г. Мил. Михаиловић, уч. из Супске: о чистоћи тела и станова; г. Дим. Петковић: о грађанским дужностима.

4. Иницијативом чланова (учитеља) К. Лиге образовани су у појединим селима овога среза фондови за одевање сиромашних ученика. Данашње је стање тих фондова овакво:

У Супској	фонд	располаже	сумом	од	53·60	дин.
» Бигреници	»	»	»	»	1·75	»
» Плани	»	»	»	»	3·00	»
» Буљанима	»	»	»	»	20·00	»
» Дреновцу	»	»	»	»	6·40	»
» Мириловцу	»	»	»	»	35·10	»
» Сикирици	»	»	»	»	89·60	»

У Крушару фонд располаже сумом од 8·40 дин.
 » Извору » » » » 130·00 »

5. Бачке стрељачке дружине постоје: у Д. Видову, Буљанима и Дреновцу. Оне су вршиле гађања сваког четвртка и празника, на одстојању 50 метара. — Грађанске стрељачке дружине постоје: у Супској, Д. Видову, Плани, Сикирици, Дреновцу и Крушару.

У срезу деспотовачком, чланови К. Лиге држали су поучна предавања народу у селима: Глоговцу, Вирини и Плажанима.

У Глоговцу је учитељ, г. Живојин Николић, пред скупом 60 сељана (26.-II-1911.): читао одабране народне песме и приповетке и неке одељке из Горског Вијенца. Том приликом вршио је и пројекције слика помоћу мрачне коморе. — Другу серију предавања (1.-V-1911.) држали су у истом селу, пред скупом 70 сељана: г. Дим. Петковић, из Ћуприје: »шта наш народ води несрећи«; г. Мил. Михаиловић, уч. из Супске: »о чистоћи«; г. Живојин Николић, уч. из Глоговца: »о ђубрењу њива«; г. Дим. Петковић: »о нашој прошлости и садашњости«.

У Вирини је учитељ, г. Милан Марковић, пред скупом 50 сељана, држао предавање (14.-I-1911.): »о потреби писмености«. — Друга серија предавања одржана је пред скупом 78 сељана (3.-IV-1911.), којом је приликом говорио г. Дим. Петковић, уч. из Ћуприје: »о алкохолу«; г. Мил. Михаиловић, уч. из Супске: »о чувању здравља«; г. Ст. Коруновић, уч. из Крушара: »о васпитању деце«; г. Мил. Марковић, уч. из Вирине: »о лампи чкиљавици«; г. Дим. Петковић: »о грађанским дужностима«.

У Плажанима, свештеник Дим. Леринчанац, врши лац дужности учитеља, држао је о већим празницима, скупљеним сељанима предавања: »о међусобној љубави«; »о потреби школе и државе«; »о потреби оснивања земљорадничких задруга«; »о алкохолизму«.

Известиоци:

Дим. Петковић

учитељ,

Свет. Срећковић

библ. ђупр. библиотеке.

Б. Крушевац и срез расински.

1. Извештај о раду Културне Лиге у Крушевцу.

После успешног рада К. Лиге у моравском округу приступљено је њеној организацији у Крушевцу и крушевачком округу. У Крушевцу је, према чл. 8. Статута Културне Лиге, образован 11. маја 1910. год. Окружни Одбор, који се конституисао 18. маја исте године, изабравши управу, у коју су ушли: за председника г. Теодосије Бошковић, директора гимназије; за потпредседника г. Милен Стевановић, председник првостепеног суда, за деловођу г. Миливоје Добросављевић, професор; за чланове: г. г. Милан Томић, професор, Рајко Мићић, вршилац дужности школског надзорника за округ крушевачки, Васа Михаиловић, утитељ, Душан Кедровић, апотекар и Никола Мишовић, трговац. Како је г. Рајко Мићић враћен на своју редовну дужност и из Крушевца премештен, на место његово изабран је за члана Управе г. Стеван Живојиновић, учитељ и председник учитељског већа за срез расински.

Управа се састајала, кад год је било потребе, а на своме састанку 28. септембра 1910. год. утврдила је са председником управе Централног Одбора К. Лиге г. Савом Урошевићем, програм рада за ову годину, по коме ће се: 1. у Крушевцу одржати 6—8 поучних предавања; 2. основати библиотека за град Крушевац; 3. радити на оснивању Гимнастичког Друштва у Крушевцу; 4. проширити постепено рад К. Лиге и на округ, и 5. пратити рад Културних установа, које у Крушевцу постоје, и указивати им своју моралну потпору.

I

Према раније утврђеном распореду у току зиме одржана су ова популарна предавања:

1. Г. Миливоје Добросављевић, професор: из физике са разним експериментима.

2. Г. Д-р Павле Бота, окружни физикус: о хигијени града Крушевца.

3. Г. Михаило Дојчиновић, адвокат: о нашим дужностима и правима.

4. Г. Д-р Јован Скерлић, професор Универзитета: о Доситеју Обрадовићу.

5. Г. Д-р Станоје Миливојевић, санитарски капетан: о неговању мале деце.

6. Г. Васа Даниловић, професор: о српском племену на Балкану.

7. Г. Милан Томић, професор: о мозгу код човека и животиња, и о интелигенцији код животиња, са експериментима.

Предавања су била добро посећена, слушана су пажљиво и праћена са интересовањем.

II

Према утврђеном програму рада основана је Библиотека града Крушевца, која је сада смештена у згради овд. женске основне школе. На једној широј конференцији изабран је библиотечки одбор, који се конституисао, изабравши: за председника г. Д-р Ђорђа Бошковића, адвоката; за библиотекара г. Милана Томића, професора и за благајника г. Душана Поповића, трговца. Рад библиотечког одбора у почетку је био ограничен само на прикупљању књига. Прикупљене књиге добивене су од Централног Одбора К. Лиге у Београду и разних лица из Крушевца, међу којима се својом помоћи истиче г. Живојин Илић, трговац, који је библиотеци поклонио 202 свеске библиотеке браће М. Јовановића у Панчеву. Библиотека је отворена 6. фебруара ове године, а са издавањем књига почело се тек 17. марта због спремања намештаја. Она данас има 471 књигу. Књиге су издаване на читање четвртком после подне и недељом пре подне, и њима се за ово кратко време служило 85 лица. На читање је узимано 206 дела. Највише су читане приповетке (73), песме (42) и романи (15).

Библиотечки одбор ставио је себи у дужност да идуће године тражи за Библиотеку новчане помоћи од крушевачке општине, окружне скупштине и угледнијих

грађана на конференцијама, које ће се ради унапређења Библиотеке сазивати.

III

Потпором К. Лиге у Крушевцу је основано Соколско Друштво Душан Силни. Број чланова Соколског Друштва износио је на 600, и то: мушких на 470 и женских на 130. Тако леп број састојао се: 1. од ученика гимназије, основне и Трговачке школе, и 2. од ученика приватне женске гимназије и основне школе.

Под Управом вредних наставника г. г. Живорада Лазаревића, пешад. капетана, Душана Крстића и Војислава Феликса, пешад. потпоручника, вежбања су вршена по групама целе зиме у згради мушке гимназије, која је рад у Друштву помагала позајмљивањем својих гимнастичких справа. Од месеца марта вежбања се врше у дворишту гимназије и основне школе под управом новопостављеног учитеља гимнастике г. Јована Куглера, а уз припомоћ горе именованих официра.

Покушај код Трговачког и Занатлијског Удружења, да се што већи број трговачке и занатлијске омладине телесно развија вежбањем у Соколском Друштву, успео је само у толико, што је дозвољено да се ученици приватне Трговачке школе у њему вежбају по један сат недељно.

Управа К. Лиге радила је прво преко свога председника Централног Одбора, а доцније и сама код овдашњег трговца г. Филипа Јовановића, да подигне вежбаоницу за Гимнастичко Друштво и он је обећао да ће то учинити. Обећање још није остварено.

Од крушевачке општине добијено је врло лепо и здраво земљиште, на коме се има подићи вежбаоница Соколског Друштва.

IV

Као врло важна тачка Управе К. Лиге било је проширивање организације и рада на округ. Ради успешнијег рада Управа је одлучила да се организација у округу изведе постепено и рад на организацији огра-

ничи за ову годину само на срез расински. Тога ради председнику окружног одбора К. Лиге стављено је у дужност, да у споразуму са председником окружног школског одбора утврди један дан у почетку месеца октобра или новембра, којег би дана сви учитељи и учитељице из среза расинског дошли у Крушевац ради пријема плате, и том се приликом прикупили и обавестили о заједничком раду на културном напретку нашег народа у округу крушевачком.

Према овој одлуци утврђен је 4. новембар за конференцију наставника из среза расинског и тога је дана извршена организација К. Лиге у томе срезу.

V

У Крушевцу су још раније основане приватном иницијативом: Трговачка школа и Певачко Друштво.

Трговачка школа напредовала је врло лепо; предавања у њој држана су у згради мушке гимназије недељом.

Крушевачко Певачко Друштво Цара Лазара до сада је познато као једно од најбољих Певачких Друштва у Србији. Неуморним радом своје Управе оно је осигурало себи опстанак и нема бојазни да ће због другог Певачког Друштва у Крушевцу, основаног од једног дела занатлија, изгубити ишта од свога досадањег лепог гласа.

У вароши постоји још Вечерња Занатлијска Школа као државна установа, Планинско Друштво и Стрељачка Дружина, основани приватном иницијативом.

VI

Г. професор Милан Томић, библиотекар, поднео је Управи Одбора овај извештај о стању и раду библиотеке града Крушевца:

Као библиотекар библиотеке града Крушевца част ми је поднети Управи Одбора К. Лиге овај извештај о стању и раду библиотеке до данас:

1. Библиотека је основана почетком октобра 1910. год. пошиљком 135 дела од стране Централног Одбора Културне Лиге у Београду.

2. Да се крушевачко грађанство може служити књигама библиотекиним саопштено је приликом предавања Д-р Јована Скерлића, професора Универзитета, о животу и раду Доситеја Обрадовића, које је било 6. фебруара 1911. год.

3. Ну са давањем књига грађанству почето је тек 17. марта ове године, јер дотле није био мајстор готов са преправком ормана, које је библиотека добила на послугу од Управе овдашње гимназије.

4. Библиотека има до данас 471 књигу, а 478 свезака. Ове су набављене овако: 214 свезака разних дела поконио је Централни Одбор Културне Лиге; 26 лепо укоричених књига Мостарске Мале Библиотеке (у којима је укоричено 185 свешчица те библиотеке) поконио је такође Централни Одбор К. Л.; 6 књига лепо укориченог „Српског Књижевног Гласника“ за 1903., 1904. и 1905. год. поконио је такође Централни Одбор К. Л.; 9 разних дела поконио је г. Милан М. Томић, овд. проф.; 6 разних дела добијено од г. Миливоја Добросављевића, проф.; г. Срета М. Лазаревић, окр. начелник у пензији, поконио је 2 књиге; г. Веља Виторовић, председник општине, 1 књигу; г. Илија Ђурковић, трг. 1 књигу; г. Васа Михаиловић, управ. осн. школе, 1 књигу; Миодраг Стаменковић, гимн. VI год., 3 књиге; Душан Љ. Новаковић, гимн. IV год., 7 књига; и г. *Жика А. Илић*, трг., поконио је 202 свеске библиотеке браће М. Јовановића у Панчеву.

5. Од Централног Одбора К. Л. библиотека је добила и свој штампил.

6. Библиотека је једно месец дана била смештена у бесплатном стану у дому овд. „Народне Одбране“, а сада се налази у наставничкој канцеларији овд. женске основне школе.

7. Књиге су на читање издаване двапут недељно: четвртком од 3—4 часа по подне и недељом од 10—12 часова пре подне.

Књигама библиотекиним 17. марта до данас послужило се 85 лица, и то: 3 професора, 1 учитељица,

1 трговац, 1 књиговођа, 1 трговачки калџа, 1 шегрт,
1 глумац, 2 занатлије и 73 ђака гимназиста.

Узето је на читање 206 дела и то:

а) Из белетристике романа 15, приповедака 73, пе-
сама 42 свеске.

б) Из историје књижевности 5 св.

в) Из природних наука 6 св.

г) Из економије 4 св.

д) Из права и публицистике 5 св.

ђ) Из историје 10 св.

е) Из етнологије 2 св.

ж) Из хигијене и алкохологије 11 св.

з) Из педагошке науке 13 св.

и) Из естетике 2 св. и

ј) Разно: 18 свезака.

8. Пошто су општински и окружни буџет већ ре-
шени пре оснивања библиотеке, за сада није добијена
никаква помоћ ни од оvd. општине ни од окружне скуп-
штине. Само је оvd. гимназијска Управа дала библио-
теци један орман на послугу и материјала за инвентар
и реверсну књигу,

Сем тога, има изгледа да би се на конференцијама
са оvd. угледнијим грађанима могло добити доста нов-
чане помоћи за библиотеку. Потписати одласком најпре
у већу ђачку екскурзију до Шапца, а после и у реви-
зију био је спречен, те није те конференције обавио још
у мају месецу, него их је остивио за септембар о. год.

30. јуна 1911. год.

Крушевац.

Библиотекар,
библиот. труда Крушевца.
Милан М. Томић
професор.

2. Извештај о раду Културне Лиге у срезу расинском.

Иницијативом председника окр. одбора К. Лиге
г. Т. Бошковића, директора оvd. гимназије, — учитељи и
учитељице среза расинског, одржали свој састанак 4. но-
вембра пр. године у Крушевцу.

На овоме састанку вођен је говор о важности и задатку К. Лиге, па је одлучено: да се образује срески одбор Културне Лиге за срез расински и да се одмах приступи извођењу послова у смислу задатка К. Лиге.

За тим су изабрати чланови среског одбора, који је се одмах конституисао, изабравши: за председника г. Влад. Ј. Илића, учит. у Крушевцу; за потпредседника г. Ристу Трајковића, учит. у Бивољу; и за деловођу г. Мих. Миловановића, учит. у Макрешанима.

2. децембра пр. године одбор је држао своју конференцију у Крушевцу, на којој се саветовао: шта да се предузме у погледу рада К. Лиге, да би рад био успешнији и да би могао одговорити своме циљу, па је одлучено:

1. да се по могућству у свима општинама образују месни одбори;

2. да се поступно у свима местима оснују библиотеке за народ;

3. да учитељи-це, — а умолити и г. г. свештенике, — чешће приређују родитељске састанке и са њима воде разговор о незгодама које сметају домаћем и школском васпитању омладине; о потреби физичког васпитања; о свему ономе, што штетно утиче на здравље народа и о потреби читања књига.

4. да се приступи оснивању вечерњих празничких школа за неписмене младиће, и продужних школа за одржавање писмености, и напоследку, по могућству, и образовању стрељачких дружина.

1. *Образовања месних одбора.*

26. декем. пр. године приређен је састанак К. Лиге у Каонику. Састанку је присуствовало преко 100 грађана. После говора г. Свет. Богдановића, уч. и члана среског одбора, образован је месни одбор.

30. декем. пр. године приређен је састанак у Коњуху. Састанку је присуствовало до 80 грађана, и после говора г. Милана Нешића, свешт. образован је месни одбор.

17. јануара ове године приређен је састанак у Јасици. Састанак је био врло добро посећен, и после говора г. г. Милана Томића, проф. и Ристе Трајковића, учит. образован је месни одбор.

7. јануара ове године држан је састанак у Бивољу, који је такође био врло добро посећен, и после говора г. г. Ристе Трајковића и Алексе Величковића, уч. образован је месни одбор.

30. јануара приређен је састанак у В. Шиљеговцу. Састанак је одлично посећен и после говора члана одбора г. Срет. Динића, образован је месни одбор.

20. фебруара т. год. приређен је састанак у Макрешанима, који је био врло добро посећен, и после говора г. Мих. Миловановића, уч. изабран је месни одбор.

22. марта т. год. приређен је састанак у Читлуку, на коме је било око 50 грађана, и после говора г. Игњата Маринковића, уч. образован је месни одбор.

20. марта тек. год. образован је месни одбор у Крвавици.

25. марта приређен је састанак у Б. Води, који је био слабо посећен, и после говора г. Ник. Антоновића, учит. образован је месни одбор.

11. априла т. г. приређен је састанак у Пепељевцу, који је био добро посећен, и после говора г. г. Игњата Огризовића, учит. и Душ. Весића. свешт. образован је месни одбор. Напоследку

1. маја тек. год. држан је састанак у Дворанима, где је, после говора г. Милана Томића, проф. образован месни одбор, али ни до данас извештај о томе није послат Управи.

2. *Образовање библиотека.*

Иницијативом управе среског одбора, и помоћи у књигама од стране Централне Управе, образоване су сеоске библиотеке за народ у овим местима: Каонику, Коњуху, Бивољу, Јасици, Макрешанима, Крвавици, Пепељевцу, В. Шиљеговцу, Читлуку и Б. Води.

По извештају месних одбора народ највише и најрадије чита народне песме, календаре и поуке о здрављу.

3. Поучна предавања.

Од почетка ове године — као дана од кад је у овоме срезу отпочет рад — па до краја месеца априла, држана су поучна предавања народу и то:

1. Г. Милан Томић, проф.: »о народном здрављу« у Јасици.

2. Г. Милан Томић, проф.: »о народном здрављу« у Макрешанима.

3. Г. Милан Томић, проф.: »о народном здрављу« у Дворанима.

4. Г. Срет. Динић, учит.: »о шткодљивости алкохол. пића« у Вел. Шиљеговцу.

5. Г. Срет. Динић, учит.: »о потреби читања књига« у Вел. Шиљеговцу.

6. Г. Алекса Величковић, учит. »о потреби рада у духу Култ. Лиге« у Бивољу.

6. Г. Риста Трајковић, учит.: »о ђубрењу њива и справљању ђубрета« у Бивољу.

7. Г. Риста Трајковић, уч.: »о предохрани од зараз. болести; и

8. Г. Риста Трајковић, учит.: »о добрим и рђавим навикама нашега народа« — у Бивољу.

9. Г. Свет. Богдановић: »о потреби и важности већих скупова« и

10. Г. Свет. Богдановић: »о народном здрављу« — у Каонику.

11. Г. Игњат Огризовић, уч.: »о националном поносу« — у Пепељевцу.

12. Г. Мих. Миловановић, учичељ: »о дужностима према породици и држави« и »Модерни српски сељак« — у Макрешанима.

Као што је раније казато, рад среског одбора у главноме отпочет је почетком ове године, а завршен крајем априла исте године. Дакле, радило се свега четири месеца, те нешто због краткоће времена, а нешто и због тога, што Управа није хтела ову ствар прекршити нагло а површно, него је изводити полако а трајно, — надајући се, да ће таквим радом бољи успех постићи, и ство-

рити неку врсту такмичења код народа, нарочито у образовању библиотека и читању књига — она није могла за ово време више урадити.

У идућој години одбор се нада бољем успеху, јер ће имати више времена на расположењу, а још више и с тога, што је увидео, да су г. г. учитељи-це ову установу оберучке прихватили, а и сам народ увидео је велику корист од ове установе, те ће и он много више воље и пажње поклонити будућем раду овога одбора.

На завршетку Управа сматра за особиту дужност, да највећу хвалу за моралну и материјалну помоћ у овоме послу ода г. Т. Бошковићу, директору овд. гимназије, а тако исто и г. Милану Томићу, проф., који су својим трудом учинили, да се што више одговори циљу ове установе.

Председник

Одбора К. Лиге за срез расински,

Влад. Ј. Илић
учитељ.

Потпредседник,

Риста Трајковић
учитељ.

Деловођа,

Мих. А. Миловановић
учитељ.

Спроводећи ове извештаје о раду Културне Лиге у Крушевцу и расинском срезу, молим г. председника Управе К. Лиге да прими уверење о моме одличном поштовању.

1. јуна 1911. год.
у Крушевцу.

Председник

Окр. Одбора К. Лиге

Теодосије Бошковић
директор гимназије.

В. Врање и срезови: пчињски, пољанички и масурички.

Извештај о раду Културне Лиге у Врању и срезовима: пчињском, пољаничком и масуричком.

У јесен 1909. год. објављено је на збору представника ова три среза, да ће Културна Лига засновати свој рад у овом округу. Том приликом је објашњен циљ и значај овог покрета и учињено што треба да га људи прихвате с поверењем. По том је сазвана конференција врањске интелегенције свих редова, на којој је детаљно изложен правац и рад К. Лиге, прочитан нацрт правила, дискутовано о том шта би и како могла приватна иницијатива учинити на дизању културног нивоа нашег народа у опште, у овом округу специјално, јер, судећи по неким срезовима, изгледа да он стоји на најнижем ступњу културе, а и најсиромашнији је. Тада је изабран привремени одбор, ком је стављено у дужност, да боље проучи шта би се све и како могло радити у Врању, и у срезу пчињском, на ком се терену имао засновати почетни рад. Ова питања су била предмет дискусије неколико седница привременог одбора, и на њима је утврђено:

1. да се ради живом речи — говорима, предавањима у Врању и по срезу, као и појединачним саветима, и, колико се може, књигом;

2. да се пређе одмах и на стварни рад.

По том је 25. априла 1910. год. г. Богдан Гавриловић, ректор Универзитета, одржао једно предавање, које је организовао привремени одбор. Том приликом је изабрана стална управа и одбор за Врање и округ. Заједно с г. Гавриловићем су претресане прилике за рад и по нешто је утврђено.

У октобру исте године г. Гавриловић је дошао опет у Врање и под његовим председништвом је одржана једна седница пуног одбора. На њој су вршене корекције и допуне у раду и плану за рад.

Рад живом речи, говорима и предавањима састоји се у овоме:

Предавање у Корбевцу приликом храмовске славе; предавао г. Св. Павић, проф. Тема предавању: о неговању домаће чедности, моралу породичном и друштвеном; о злоупотреби алкохола, који разорава и здравље и свеколики морал.

Г. Мих. Јовановић, председ. суда, у истом месту. Тема: о најчешћим судским иступима и преступима, нарочито о лажном сведочењу и кривоклетству.

У Големом Селу — Св. Павић, проф.: о чистоти као најбитнијој погодби за здравље.

У истом месту, г. Мих. Стефановић, референт шк. одбора за основ. наставу, потпредседник Одбора К. Лиге: о злоупотреби алкохола; о потреби просвећивања сеоског подмлатка у основ. школама.

У Власима: г. Св. Павић и г. Мих. Стефановић држали су говоре о истим темама.

У Ратају — г. Св. Павић: о просвећивању сеоског сталеза; о чистоти и злоупотреби алкохола.

У Владичком Хану — г. Св. Павић: о потреби просвећивања, као услову за напредак и опстанак како индивидуални тако и целине.

У истом месту, г. М. Јовановић, председник суда: о чешћим иступима и преступима судским код сеоског сталеза.

У истом месту, г. Мих. Стефановић, учитељ: о потребама рационалнијег свеколиког рада и схватања, као услову за опстанак; о нашем културном положају према културнијим непријатељима.

У Нерадовцу — г. Св. Павић: о потреби напреднијег рада.

У истом месту, г. Милун Симоничић, учитељ: о потреби удруженог рада — поводом оснивања пољопривредне задруге.

У Врањској Бањи — г. г. Св. Павић и Симоничић: теме исте.

У Сурдулици — г. Мих. Стефановић: о потреби просвећивања и рационалнијег рада и живота.

У Врању су одржана ова предавања:

1. Г. Св. Павић, проф.: трговачко занатлиски ста-
леж, његово развиће, потребе и дужности његове према
држави.

2. Г. Ал. Христић, адвокат: како се пролази у животу.

3. Г. Д-р Н. Ђорић, окр. физикус: заразне болести,
њихове клице; предохрана од заразних болести.

4. Г. Св. Павић, проф.: народне песме, њихов зна-
чај историски и савремени. Приказао певање уз гусле
г. Ник. Вукотић, пешад. капетан. Прочитане 3 народне
песме.

5. Г. Риста Стефановић, учитељ: економске при-
лике Врања и околине; узроци опадања и осиромашења.

Заказали су били предавања г. г. Урош Кубуровић,
директор гимназије, и Милан Бошковић, суплент, али су
их одложили. Исто тако се морало одложити једно пре-
давање г. Ал. Христића, адвоката.

Осим ових формалних предавања и реферата, г. г. су-
дије, адвокати, учитељи и други интелегентнији људи
узели су на себе дужност, да приликом својих службе-
них путовања по селима, и иначе при додирима с не-
просвећенијом масом, утичу на њу у правцу који је Лига
ставила себи у задатак.

Предавања по срезу пчињском потпомагао је г.
Вељко Рамадановић, срески начелник, као г. г. Лазар
Кречковић и Сретен Кочић у срезовима масуричком и
пољаничком, у колико их је тамо било.

У стварни материјални рад дошло би ово:

1. Кречење кућа. Управа К. Лиге је, у споразуму
с управом Народне Одбране, умолила окружног начел-
ника, да преко својих органа учини што треба да се
испуне бар најелементарније одредбе закона о јавној
профилакти: да се око кућа и у кућама одржава чи-
стота и да се куће крече.

Појава колере у Аустро-Угарској давала је маха
органима власти да буду ефикаснији. У срезу пчињском
је, заузимањем г. Вељка Рамадановића, подигнуто шест
кречана из којих се креч раздавао бесплатно, а г. Ра-
мадановић је нашао начина да сиромашни добију бес-

платно и четке за кречење. На тај начин је окречено, колико се поуздано зна, 538 кућа у срезу пчињском. Начелници срезова масуричког и пољаничког немају података о том. Пољанички је нов, а и скорошњи је рад у његову срезу.

2. у срезу пчињском дат је среск. лекару хонорар од 2400 динара годишње, да бесплатно прегледа и лечи становништво среза и да рукује бесплатно апотеком, коју је срез из свог буџета набавио. На тај начин је прегледано и лечено у времену од 9 месеци 2580 особа. У срезовима масуричком и пољаничком ово је у зачетку. Масурички је одредио буџет за лекара, а не и за апотеку. Њу држи лекар и продаје сам лекове. Пољанички нема лекара и ако је одредио буџет и за лекара и за апотеку.

3. Из средстава среза пчињског одштампан је довољан број лекарских поука за предохрану од разних заразних болести, упутства за негу болесника и др. У истом циљу издата су два броја посебног листа, у којима су поред речених ствари дате потребне поуке о рационалнијем раду и животу.

4. Заузимањем г. Рамадановића нашло се начина, да се сиромашном становништву среза изда бесплатно 318 спретних кревета, израђених по моделу Здравка Моршановића, лаборанта у минералошком и хигијенском заводу у Београду.

Издато их је 318 бесплатно, а 60 продато. Више се није стигло до сада. У пројекту је да ове кревете добију све школе, у којима ноћивају ученици, у срезу. Израђен је и модел умиваоника, који се такође растура у масу. Цена је креветима 2 динара.

5. Пропагирано је воћарство и виноградарство речима и делом. Срез је решио, да разда 100.000 калемљених лоза својим становницима бесплатно. Знатан део је издат већ.

6. Подигнуто је под надзором среског економа 20 воћара и 20 винограда на приватним земљиштима, садницама среским. Ова садишта имају да послуже као пример и оглед.

7. На конференцијама К. Лиге претресано је, чиме би се све помогли осиромашени становници Врања и најближег среза. Пало је предлога да се покуша, између осталог, удружен рад, да се унесе нових и усавршених врста радова и т. д. Тога ради се ишло на руку установљењу задруга земљорадничких, винарских и других: да се смотрено учине огледи и с њима у срезу и Врањи. Тако су основане земљорад. задруге у Лепчинцу, Нерадовцу, Ратају и Бањи Врањској, где је раније већ постојала задруга. Учињено је што треба да се подигну винарске задруге како у Врању тако и у местима, где се јаче неговала винова лоза, која је пропала од филуксере.

Да би се помогло просвећивање и књигом, бар по већим местима, где има више писмених, решено је још у почетку рада, да се оснивају *књижнице за народ*. Тако је основана у Врању Народна Библиотека К. Лиге. Она је на Св. Саву 1911. год. освећена и предата грађанству на употребу. Библиотека је смештена у једну приватну кућу, за коју плаћа тргов. омладина, која у посебном одељењу исте куће има и своју читаоницу, а књижница јој је у заједници са библиотеком К. Лиге. У истој кући има одељење за сва културна друштва и установе.

Библиотеком управља нарочити одбор коме је председник г. Јован Миленковић проф., благајник г. П. Кушаковић, апотекар, и књижничар г-ца Катарина Николићева, настав. женске гимназије.

Стварни рад је књижнице од 15. марта до краја јуна.

Стање и рад библиотеке у Врању су овакви:

Број свезака 3118.

Број дела изнад 2000.

Број реверса 1429.

Број књига узиманих на реверс: 1613.

Број читалаца 273.

Све су књиге добијене као поклон од разних лица и од главне управе К. Лиге у Београду. Најзнатнији су дародавци:

1. Г-ђа Јелена удова поч. Николе Радојкића, која је библиотеци поклонила целу библиотеку свога покој-

ног мужа, те је на тај начин постала са својим поч. мужем прва велика добротворка библиотеке.

2. Пок. Милан Бошковић, суплент врањске гимназије, по чијој је посредно израженој жељи брат му Драго Бошковић оставио орахов орман са знатним делом покојникових књига (303) у лепом повезу. Покојни Бошковић је био први библиотекар наше библиотеке и радио је у њој са пуно воље и разумевања, па је у њој и умро.

3. М. Митровић, учитељ у Сурдулици (176 књига).

4. П. Јовановић, књижар (на 90 књ.).

5. Стаја Стајић, капетан, већи број добрих и лепих књига.

По мањим су местима такође основане књижнице:

1. У Лепчинцу 35 књига.

2. „ Големом Селу 35 „

3. „ Сурдулици 45 „

4. „ Влад. Хану 40 „

Ове су књижнице смештене у школама. Њима рукују нарочити одбори, а књиге се издају махом ученицима осн. школа, а и другима.

Иницијативом одбора К. Лиге реституисано је обласно учитељско удружење. У досадањем овом раду учитељи из срезова нису узимали никаква удела. Надати се да неће остати индиферентни према овом покрету, када имају удружење у ком се могу обавестити о његову значају. Свештеника је посве мало, од којих би се могло надати чему у овом погледу.

У Врању одавно постоји већи број хуманих и културних удружења и установа, мање више, локалног значаја, као:

Трговачко-занатлиско удружење, певачко друштво, друштво за пошумљавање Пљачкавице, одбор за одржавање сирот. дома, који је основан пре више година и у ком налази склоништа врањска сиротиња. Одбор располаже и готовином од 7000 дин.; Коло Сестара. Па даље, гимнастичко, стрељачко, планинско друштво и др.

Представници ових удружења су: г. г. Тома Зафировић, пред. општине; Петар Кочић, адвокат; Ал. Христић, адвокат; Петар Кушаковић, апотекар; Тома Микић,

судија; Р. Стајић, књижар; Аксентије Мишић, свештеник Мих. и Р. Стефановићи, учитељи; Тома Соколовић, учитељ; Пера Јовановић, књижар и још неколицина интелегентнијих грађана, који су у исто време и чланови одбора К. Лиге, а којима се у заслугу уписује оснивање и одржање свих културних и хуманих установа и удружења.

Потребно је нагласити, да је свеколики рад К. Лиге топло предусретнут баш у маси трезвенијег сеоског становништва.

Председник
окр. Одбора К. Лиге,
Свет. Павић
професор.

Г. Књажевац и срез заглавски.

Извештај о раду Културне Лиге у Књажевцу и срезу заглавском.

(од 4. априла 1910. до 30. јуна 1911. год.)

І.

Г. Јанићије Поповић, директор књажев. приватне гимназије, позвао је на конференцију 4. априла 1910. г. представнике удружења и шефове свих надлештава из Књажевца ради договора о образовању месног Одбора Културне Лиге.

На тој конференцији је образован Одбор К. Лиге само за град Књажевац. Доцније је овај одбор проширен избором чланова из среза заглавског, те је сада један одбор за град Књажевац и срез заглавски. У одбор су ушли:

1. Г. Јанићије Поповић, директор гимназије;
2. » Михаило Симић, суплент гимназије;
3. » Стојадин Стојановић, судија прв. суда;
4. » Никола Вељковић, протојереј;
5. » Василије Митић, адвокат;
6. » Ђорђе Ђуковић, окр. шумар;
7. » Василије Стојановић, управник поште;
8. » Љубисав Грковић, срески начелник;

9. Г. Драгољуб Вељковић, упр. пореског одељења;
10. » Д-р Илија Тодоровић, срески лекар;
11. » Драгутин Д. Виторовић, управ. осн. школа;
12. » Димитрије Павловић, председ, општине;
13. » Лазар Сладековић, срески економ;
14. » Д-р Милорад Јанковић, представник Друштва за чување нар. здравља;
15. Г. Љубомир Јанковић, представник Трговачког Удружења;
16. Г. Алимпије Сеничић, арт. кап., представник Стрељ. Дружине;
17. Г. Миливоје Радосављевић, предст. Друшт. за улеп. Књажевца;
18. Г. Милош Милошевић, трг. предст. књажевачке омладине;
19. Г. Павле Димитријевић, кројач, представник занатлија;
20. Г. Војислав Михаиловић, учитељ, председ. учит. друштва;
21. Г. Светислав Марковић, учитељ, хоровања певачке дружине;
22. Г. Михајло Профировић, учит. представник нар. одбране;
23. Г. Тома Јевтић, учитељ у Радичевцу;
24. Г. Владимир Кнежевић, уч. у Зубетинцу;
25. Г. Данило Милошевић, учит. у Васиљу;
26. Г. Милија Ристић, свештеник у Г. Каменици;
27. Г. Милан Степановић, свештеник у Жлну;
28. Г. Милош Бранковић, окр. посланик из Бучја;
29. Г. Владимир Живановић, окружни посланик из Белог Потока.

Доцније смрћу проте Николе Вељковића и премештајем г. г. Алимпија Сеничића, Љубисава Грковића и Лазара Сладековића узети су у одбор на њихова места: Г. г. Лазар Петровић, намесник; Никола Ст. Вељковић, ср. начелник; Велимир Баљић, пеш. мајор, и Јован Живадиновић, ср. економ.

За председника је изабран г. Јанићије Поповић, дир. гимназије, а за пословођу г. Војслав Михаиловић, учитељ.

Одбор је одмах у почетку ставио себи у задатак, да првенствено ради на ширењу и поправљању писмености у Књажевцу и околини, као подлози за даљи културни рад, па је препоручено члановима да у том правцу делају и припремају терен за оснивање установа, које ће тај културни посао вршити.

После приличне паузе од оснивања Кул. Лиге у Књажевцу, одбор је приступио послу и на седници од 23. јануара 1911. год. донео је решење, да се оснује *Народна Библиотека у Књажевцу*, а да се ради и на оснивању нар. библиотека по селима. До 30. јуна 1911. год. основане су библиотеке у: *Бучју, Жлну и Г. Каменици*.

У исто време решено је, да се сазову конференције грађана ради оснивања *Грађанске Касине и Соколског Друштва*. Та су решења извршена и поменута друштва образована су.

II.

Народна Библиотека за град Књажевац.

Основана је 23. јануара 1911. године, а отворена 15. маја исте године. Њоме рукује Управа Кул. Лиге, а за библиотекара је одређен г. Војслав Михаиловић, учитељ, пословођа.

У Библиотеци има 355 разних дела, од којих је послао Централни Одбор Кул. Лиге из Београда 335, а 20 ком. су поклониле друге личности. Осим тога Нар. Библиотека прима у 1911. год. ове часописе:

1. Њиву (руски);
2. Савременик (хрватски);
3. Дело;
4. Српски Књижевни Гласник;
5. Нову Искру;
6. Босну;
7. Босанску Вилу;
8. Просвету; и
9. Женски Свет.

Од 15. маја до 30. јуна 1911. било је 34 читалаца, а прочитано 45 књига.

Осим ових књига, стављена је читаоцима на расположење и Библиотека оvd. гимназије са 545 ком. И књажевачка трговачка омладина решила је, да своју библиотеку да на руковање Народној Библиотеци за град Књажевац. — Библиотека је смештена у стану књажевачке Грађанске Касине.

Одбор Културне Лиге добио је помоћ за издржавање Нар. Библиотеке од :

1. одбора пријатеља нар. одбране	120 динара.
2. среза заглавског	100 »
3. Књажевачке Штедионице	50 »

Г. Алимпије Сеничић, артил. капетан I кл. покло- нио је разне књиге у вредности 120 динара. Мањи број књига поклонили су: г-ђа Јела Спасићка, г. Ђорђе Ђорђевић, коњ. потпук. у пензији и г. Војислав Михаиловић, учитељ.

Одбор има уверење да ће се ова помоћ и даље одржати, па и проширити предусретљивошћу других личности и установа.

III.

Грађанска Касина.

Одбор Културне Лиге није имао много муке око оснивања овог културног друштва, јер су књажевчани, као и увек, врло радо прихватили мисао о оснивању Грађанске Касине, тако да је на првој конференцији донесено решење о оснивању, а на другој 9. марта 1911. год. примљена су правила и изабрана стална управа.

Ради образовања својих чланова, јачања националне свести и развијања дружељубља. Грађ. Касина прописала је правилима да то постиже: приређивањем литерарних и забавних вечери, концерата и забава, забавних излета; оснивањем читаоница и разних клубова за језике, вештине и т. д. Осим тога прописано је, да је Грађ. Касина дужна морално и материјално потпомагати Народној Библиотеку града Књажевца.

Читаоница Грађанске Касине отворена је 15. маја, кад и Народна Библиотека. Интересовање за ову установу је добро, а и посета од стране чланова је за похвалу.

Правац рада у Г. Касини наишао је на опште допадање, јер је за кратко време број чланова знатно повећан. При оснивању било је 63, а за непуних 2 месеца рада износи 87 чланова. Програм забавних вечери удешава се тако, да не служи само за забаву већ и за развијање интелекта. На њима се после сваке 2—3 игре држе говори, читају лепе приповетке (оригиналне или из књига), решавају ребуси и загонетке и др.

Грађ. Касина прима за своју читаоницу ове часописе и листове:

1. L' Illustration;
2. Illustrierte Zeitung;
3. Народно Здравље;
4. Здравље;
5. Трезвеност;
6. Дубровник;
7. Србобран;
8. Заставу;
9. Цетињски Вјесник;
10. Српску Ријеч;
11. Мусават даје пошта књажевачка;
12. Занатлиски Гласник даје пошта књажевачка;
13. Занатлиски Савез даје пошта књажевачка;
14. Маћедонију даје пошта књажевачка;
15. Вардар даје г. Драгољуб Божиновић, трг.;
16. Словенски Југ даје г. Михаило Симић, суплент;
17. Нашу Школу даје г. Војислав Михаиловић, уч.;
- 18; Гласник Православне Цркве, даје црква књажевачка само на читање.

IV.

Гимнастичко Друштво.

За оснивање овог друштва, Одбор Културне Лиге сазвао је збор грађана и официра на дан 30. јануара 1911. год. и на њему је образовано *Соколско Друштво*

Душан Силни. Одмах се уписало преко 50 чланова и изабрана је стална управа.

И ова установа је врло лепо примљена од грађанства. Ученика има 80, већином ученика гимназије и осн. школа. Рад у овом друштву почео је 1. априла 1911. г. Наставници су за сада 3 официра, ну како су они чешће спречени службом у касарни, то се ни часови нису могли уредно држати. Предузети су кораци да се добије стручан наставник гимнастике у овд. гимназији, који би у исто време био и наставник у Соколском Друштву.

V.

Вечерње школе.

Вечерњих школа или курсева за неписмене имали су ови чланови Културне Лиге:

1. *Тома Јевтић*, учитељ у Радичевцу. Било је 30 ученика у доби 13—40 год. Сви су били неписмени. Успех је оценио министарски изасланик одличном оценом.

2. *Миодраг Поповић*, учитељ у Г. Зуничу. Било је 22 ученика, а на испиту 12. Успех је *повољан*.

VI.

Предавања.

Јавна предавања држали су ови чланови К. Лиге:

1. *Јанићије Поповић*, дир. гимназије, говорио је на забави 5. фебруара 1911. приређеној у корист патриотских установа: *о задатку Културне Лиге*.

2. *Г. Милан Ђорђевић*, гимн. супленат, 12. јуна 1911. држао је предавање у грађанској касини: *о хемији у опште и хемији примењеној у индустрији, земљорадњи и кујни*.

3. *Д-р Чеда Стојановић*, варошки лекар, говорио је у женској раденичкој школи 12. марта 1911. г.: *о туберкулози*.

4. *Г. Михаило Профировић*, учитељ, говорио је у Грађанској Касини 19. априла: *о Грађанској Касини као културној установи*.

5. Г. Тома Јевтић, учитељ у Радичевцу, држао је у свом селу пет предавања:

- а.) о становима;
- б.) о анексији Босне и Херцеговине;
- в.) о значају Видов-дана;
- г.) о празноверцима и
- д.) о празницима (које не треба празновати).

6. Г. Светомир Живановић, учитељ у Равни, држао је у свом селу три предавања:

- а.) о становима и дворшћу;
- б.) о писмености; и
- в.) о значају стрељачких дружина.

Осим овога чланови Кул. Лиге радили су на оснивању културно-националних удружења. Тако:

1. Г. г. Милан Степановић, свештеник; Милутин К. Милојковић и Трифун Илић, учитељи, основали су у Жлну Народну Библиотеку и Друштво за чување народног здравља.

2. Г. г. Драгољуб Поповић, свештеник, Милош Бранковић, окр. посланик, и Панта Радојковић, општ. деловођа основали су у Бучју Народну Библиотеку и Стрељачку Дружину.

3. Г. Данило Милошевић, учитељ, основао је у Васиљу Стрељачку Дружину.

4. Г. Милија Ристић, свештеник, основао је у Г. Каменици Народну Библиотеку.

Одбор Културне Лиге за град Књажевац и срез заглавски не мисли да се упушта једновремено у многе и разноврсне послове, док најпре не осигура опстанак и напредовање започетих и не постави их на здраву основу. Он ће радити по мало, али стално и смишљено.

Према материјалу који му стоји на расположењу, према личностима које је ангажовао за ову идеју, и материјалним средствима која му буду овд. установе и добри људи стварали, Одбор Културе Лиге се нада, да ће тек у будуће моћи одговорити очекивањима и на-

дама, које у њега полажу сви који се радују културном напредовању српскога племена.

Председник
Одбора Културне Лиге
Ј. Појовић
директор гимназије.

Деловођа,
В. Михаиловић
учитељ.

Д. Неготин и срез неготински.

Извештај о раду Културне Лиге у Неготину и срезу неготинском.

І.

После подужег саветовања у кругу интелегентнијих представника овога места, најзад је одлучено, да се прихвати идеја, коју су професори Универзитета предузели да изведу у народу преко овог удружења.

Окружни одбор изабрат је 25. маја пр. године на конференцији грађана, коју је сазвао г. Д-р Ал. Белић, проф. Универзитета. Он је том приликом изближе упознао неготинско грађанство са циљевима Кул. Лиге. Ускоро за тим одбор се је конституисао изабравши себи за председника г. Св. Андрејевића, окр. физикуса.

Почетак свога рада Кул. Лига обележава прикупљањем књига за *Јавну Библиотеку*, која је указом од 14. јануара 1909. г. отворена у Неготину. Да би се прикупио већи број књига, Одбор се обратио широј јавности једним прогласом. Одзив је био врло слаб; прикупљено је свега неколико књига.

Како је у овом раду Одбор осећао тешкоће, које су биле ван њега, и из разлога, да би за овакав један користан посао народни загрејао и људе који имају непосредно везу са народном масом, сматрао је за потребно да прошири свој састав новим члановима. Позвао је да узму удела у раду Кул. Лиге неготинску општину и стални окр. одбор; и једно и друго тело послали су по једног члана у овај одбор.

Почетком школ. 1910/11. год. Одбор је изабрао из своје средине три члана да му, према локалним приликама и по угледу на рад Кул. Лиге у моравском округу, спреме програм рада за ту годину. На првој наредној седници прочитан је и усвојен тај предлог у начелу и појединостима, сем тачке 7. И тако програм рада је за ову школ. годину био овај:

1. Приредити 6—7 предавања распоређених по струкама. С обзиром на важност предавања г. Мил. Радовановића, проф. Универзитета „о занатском, трговачком и привредном образовању у опште“ за неготинске прилике, желети би било да уважени професор исто одржи и у Неготину;

2. Уложити све своје старање да се оствари оснивање грађанске читаонице уз *Јавну Библиотеку*;

3. Ако покушај за оснивањем соколског друштва од стране Народне Одбране, која располаже материјалним средствима, не да повољне резултате, да иницијативу за образовања овог друштва узме К. Лига на себе;

4. Учинити кораке код г. г. управитеља осн. школа, гимназије, учитељ. школе, винодељско-воћарске школе и помоћи их морално, да организују стрељачке ђачке дружине према распису г. Министра Просвете;

5. Потпомоћи морално занатлиско-трговачку омладину, како би њена школа што боље била посећена;

6. Извршити организацију среских одбора само у два среза, неготинском и крајинском, и само у њима концентрисати рад у овој години, како би у идућој послужио као углед осталима у округу;

7. Хигијенске прилике у нашој вароши су испод сваког очекивања. Оне императивно налажу, пошто позвани у том погледу врло мало раде, образовање једног друштва за улепшавање Неготина.

Истовремено утврђен је овакав хронолошки распоред предавања:

а.) Предавање о заразним болестима држати око половине децембра. Предавао је г. Д-р П. Јовичић — о колери;

б.) Професор гимназије држи предавање 26. децембра. Предавао г. Јов. Николић — *Преношење мисли* (из телепатије);

в.) Предавање из пољопривреде држати крајем јануара или почетком фебруара. Примио се г. Св. Јовички; није одржао предавање стицајем неких личних дужности.

г.) Правник држи предавање око 17. фебруара. Ово предавање није нико примио.

д.) Учитељ држи предавање око половине марта. Примио се да предаје г. Никола Богдановић: *о националном васпитању*. Предавање је објављено, али није одржато због малог броја присутне публике.

Сем овог утврђеног распореда предавања понудила су се четворица да предају; одбор је са захвалношћу примио њихове понуде и тројица су већ одржали своја предавања; то су г. г.:

Јован Стојановић, свештеник, предавао је: *о штедњи*.

Жика Станковић, свештеник, предавао је: *Омладина и наше заборављене дужности*.

Јанко Вукасовић, погпуковник, предавао је: *о словеначком народу*.

Четврто предавање ући ће у програм за идућу годину.

Овако је остварена прва тачка програма рада. Друга тачка, оснивање Грађ. Читаонице, била је такође једна од најважнијих. Њено остварење било би лако, да се међу интелегентним представницима осећа потреба да задовоље своју радозналост и оним што се дешава, мисли и ради у целом свету. На жалост, ове више потребе, којима се човек осећа чланом целога човечанства, још нису развијене код нас, и с тога је с оснивањем Грађанске Читаонице ишло врло тешко. Због оскудице у сопственим средствима није се могла успешно организовати као самостална установа; конференција је била противна да се организује уз Јавну Библиотеку; најзад и поред недовољних средстава организована је као самостална установа, али је њен рад врло слаб: нема свога

локала, претплаћена је само на наше дневне листове, који су у ствари са свим излишни.

Трећа тачка испала је из оквира нашег рада, јер је Нар. Одбрана основала соколско друштво.

Тачку 4. примили су к знању управитељи школа који су у исто време и чланови Кул. Лиге, али ни један од њих није остварио ову тачку. Одбор још нема података о томе, пошто услед разних сметњи није сазивао завршну конференцију, шта је стајало на путу остварењу ове тачке.

Кул. Лига као организација није имала прилике да се умеша у корист школе занатлиско-трговачке омладине; њени чланови као приватне личности утицали су да се њен значај боље схвати у друштву, нарочито међу трговцима.

Остварењу шесте тачке програма, услед разноврсних сметњи, могло се приступити тек 4. фебр. ове године. Том приликом извршена је организација само у срезу неготинском; срез крајински остао је за идућу годину.

Тешкоће које смо осетили у своме раду велике су; оне поглавито долазе од немарности коју може да излечи само време васпитањем нових генерација. Наш свет не тежи да се поучи, он не осећа потребу за бољим, вишим животом. Предавања су нам била врло слабо посећена, и оно света што је дошло, долазило је на лично заузимање појединих чланова.

На стварање оваквих особина код Неготинаца биле су од утицаја без сумње многе околности, али ће међу најглавнијма бити ове две: прво, што је Неготин положајем својим остао изван великог комуникационог пута — Дунава; и друго, што је он готово са свих страна затворен ритом, који је у Србији највећи. Рит је морао врло штетно утицати на здравље свих оних генерација које су овде живеле и радиле. Судећи по томе, изгледа да је енергија у становништву стално опадала. И тако, формиран су људи упућени на тих, миран живот, без потреса и свакодневних промена, задовољни с малим, бојећи се напора и рада, и мирно посматрајући како им у пролеће рит испуни подруме водом. Интересантан је

факт, да се варош шири баш у правцу рита: нити то ко види, нити се томе стаје на пут. Тако се једино да објаснити и факт, што су села око Неготина богатија, нека чак и већа, а сељаци енергичнији него Неготинци.

Друга једна врста тешкоће, која заслужује да се нарочито напомене, јесте ова: учитељство је среза неготинског Културну Лигу прихватило несимпатички. Не упуштајући се у испитивање узрока овој појави, изнећу мишљење њихово које је пало на њиховом већу приликом образовања среског одбора Кул. Лиге. Оно сматра да је рад у редовима К. Лиге за њих једна дужност (терет) више за коју нису плаћени; да се од њих, културних радника по позиву, много тражи, а мало им се даје; да је ово наметнута(!) дужност, па с тога неће ни донети успеха.

Карактеристично је, према горњем расположењу учитељства, да је свештенство симпатично прихватило Кул. Лигу. Свештеници се сами јављају и нуде своје услуге.

II.

Рад К. Лиге у срезу неготинском отпочео је тиме, што су по правилима, која је прописала К. Лига, основане сеоске библиотеке у селима: Мокрањи и Чубри.

Мокрањска библиотека створена је заузимањем вредног и просвећеног свештеника мокрањског г. Жив. В. Станковића и пошиљком 54 одабраних књига од стране Управе Кул. Лиге из Београда. — Благодарјећи великом труду и усталаштву г. Станковића, у Мокрањи је много раније створена Певачка Дружина, која на овој крајњој тачци Србије негује с успехом лепу српску песму. Њ. Величанство Краљ Петар I, ценећи значај ове културно-националне установе у питомој Крајини, обдарио је Дружину ове године лећим даром од 300 динара и тиме осигурао њен опстанак.

Чубранска библиотека заснована је заузимањем убећених културних радника: г. г. Саве Илића свештеника и Илије Симића учитеља из Чубре. Управа К. Лиге из Београда послала је овој библиотеци 43 одабране

књиге и обећала да ће је и у будуће на исти начин помагати. — И овом библиотеком, као и мокрањском, управљају нарочити одбори.

Надамо се, да ће идуће јесени за Мокрањом и Чубром поћи и многа друга села у неготинском срезу.

30. јуна 1911. год.

Неготин.

Секретар
А. Јовановић
професор.

Председник
Окр. Одбора К. Лиге,
Д-р Свет. Андрејевић
окр. физикус.

Е. Жабаре и срез моравски.

Извештај о раду Културне Лиге у ср. моравском
(окр. пожаревачки).

Част ми је поднети Управи Културне Лиге свој извештај о раду Одбора Културне Лиге за срез моравски и варошицу Жабаре у 1911. год. у следећем:

На састанку Моравског Учитељског Друштва у Жабарима, 4 марта 1910. год., повела се реч о раду Културне Лиге и на предлог председника Друштва г. Владислава М. Жеравичића, учитеља у Породину, донета је ова одлука:

1. Да Моравско Учитељско Друштво узме иницијативу за стварање одбора Културне Лиге у ср. моравском;
2. Да се за то сазове шира конференција од свих учитеља-ца, свештеника и напреднијих људи овога краја;
3. Да се о овој конференцији извести Управа Кул. Лиге у Београду и замоли да пошаље кога свога члана, који би у ширем обиму изложио задатак и правац рада Културне Лиге; и

4. Да ова конференција буде у онај дан, који буде одредила Централна Управа Културне Лиге из Београда, и да управа Друштва буде дужна известити све чланове овога Друштва у срезу, како би са свештеницима и оста-

лим виђеним људима дошли на конференцију која се има одржати у Жабарима.

Ова је конференција држана у Жабарима 2. маја 1910. год. и на њој су били као изасланици Централног Одбора Културне Лиге из Београда: г. Д-р Тихомир Ђорђевић и г. Живојин О. Дачић. Из предавања ове господе изасланика збор је увидео јасну потребу стварања Одбора Културне Лиге у срезу; шта треба поправљати у народу; који су путеи и начини да се до циља дође; које су сметње и како их треба отклањати ит.д. Истог дана образован је одбор, који се одмах и конституисао. У одбор су ушли сви виђени људи овога краја са учитељима и свештеницима, а на чело тога одбора стављени су г. Д-р Ахило Михаиловић, срески лекар из Жабара, и г. Владислав М. Жеравичић, учитељ из Породина. Образујући овај одбор имало се у виду, да удружени порадимо са што већом и интензивнијом снагом на ширењу корисних знања у народу: како у погледу веће писмености и буђења воље за књигом, тако и у погледу давања појмова о здравственим и економским питањима, која имају директне везе са народним животом — другим речима радити на културном развићу народа.

Констатовање самога факта, да се наш народ баш у том погледу, погледу просвећености, не находи на Бог зна како великом ступњу, нагнало је још више све чланове овога одбора, да, не обзирући се на евентуалне препреке које ће им се неминовно иставити на пут рада, са што више воље и прегалаштва приону пословима, но што би то чинили у другим срећнијим приликама.

Имајући све ово на уму, тражена су корисна средства, која би за овај први мах могла послужити циљу. На конференцији држаној јула месеца пр. године одбор је израдио план рада за идућу годину. По том плану имало се у сваком селу и варошици установити:

1. читаоница са библиотеком;
2. ђачко и грађанско позориште;
3. ђачка лекарница и амбуланта;
4. фонд за одевање сиромашних ученика;

5. ђачке и грађанске стрељачке дружине;
6. продужне и вечерње школе са једним, пробе ради, народним универзитетом у Жабарима.
7. певачке грађанске и ђачке дружине;
8. држати у сваком селу по неколико предавања за народ; и
9. радити у свима правцима да би се начин живота у народу поправио и тиме помогао телесни и духовни развитак његов.

После овога утврђеног плана одбор је на свима странама почео најинтензивнији рад, који је наилазио на велике и несавладљиве сметње, нарочито у отварању продужних и вечерњих школа за неписмене — чему је узрок наш промењени социјални и материјални живот.

Од истакнутог рада урађено је:

I.

Читаонице су основане: у Породину, Ливадици, Жабарима, Александровцу и Брзоходама. Свака читаоница има свој фонд, који је негде већи, а негде мањи. У Александровцу достиже суму од 1.200 дин., а у Жабарима до 400 дин. Од листова примани су: политички, пољопривредни, вангранични и часопис »Друштва за чување народнога здравља«.

II.

Иницијативом Централне Управе Културне Лиге и поклоном у књигама од стране њене основане су у 1911. год. мале сеоске библиотеке у овим местима:

у Породину	39.	57.	212.;
» Жабарима	43.	174.	364.;
» Четережу	35.	117.	511.;
» Брзоходама	35.	2.	25.;
» Орљеву	35.	4.	46.;
» Врбници	35.	6.	115..

У оснивању су: у Александровцу, Кушиљеву, Ливадици, Ореовици, Кочетину и Бошњаку. Први бројеви показују са коликим је бројем књига основана једна библиотека. Те је књиге послала Централна Управа Кул.

Лиге из Београда. — Други ред бројева показује приновљене књиге у току године, а трећи ред бројева показује број читалаца. Већина је библиотека смештена по школским зградама. У местима где постоје или не постоје библиотеке даване су књиге из школске и ђачке књижнице. Књиге које су на прочитању биле — добро су очуване. Највећи интерес показиван је за књигама пољопривредним и народним песмама.

III.

Ђачка позоришта основана су: у Породину, Жабарима, Александровцу и Брзоходама. Комади који су давани били су из живота и српске историје. Сва позоришта имају и своје гардеробе.

Грађанска позоришна дружина постоји само у Кушиљеву. Она броји до 20 чланова. Комади који су давани били су они у којима се велича негдашња слава и моћ српске државе, приказују неслога и патње под Турцима и слике из живота — износећи узор примере. Представе су даване у Кушиљеву, Породину, Ракинцу и В. Плани.

IV.

Лекарница ђачких било је само у Породину и Ореовици. Лечени су само ученици. Из списка по ком су давани лекови види се лепо време болести, време њиховог трајања и последице лечења. Оне су имале велики утицај у народу; створена је вера у лекара; били су поверљивији лекару него врачарама.

Амбуланте за заразне болести у оснивању су: у Кушиљеву, Породину и Жабарима.

V.

За одевање сиромашњих ученика основани су фондови: у Жабарима, где сума достиже 833 дин.; у Породину достиже до 300 дин.; у Ореовици до 200 и у Ливадици до 120 динара.

VI.

Ђачка стрељачка дружина постоји само у Породину. У оснивању су: у Ореовици, Брзоходама и Алексан-

дровцу, где су и потребне суме предвиђене у буџету тих школа.

Грађанске стрељачке дружине постоје: у Кушиљеву, Жабарима, Ореовици, Четережу, Брзоходама и Александровцу.

VII.

И поред све добре воље учитеља овога краја, продужне и вечерње школе нису се могле основати, сем што их је било у Александровцу (вечерња за неписмене) и у Жабарима (продужна). Узрок су социјални и материјални живот народни, као и закон о народним школама, који не предвиђа обавезност похађања ових школа.

Продужна школа у Жабарима била је за мушку и женску децу. У мушкој је радио г. Иван Алексијевић са 35 ученика, а у женској г-ђа Стана Алексијевићка са 15 ученица. Школа је почела крајем новембра, а завршила свечаним испитом 8. априла. Сви уписани ученици, сем неколико, били су на испиту и показали задовољавајући успех. У женској школи нарочита је пажња поклоњена шивењу, кројењу и кућевном реду.

Вечерња школа за неписмене у Александровцу отворена је почетком децембра са 10 посетилаца и трајала је до 1. марта. Сви су ученици уредно походили школу и полагаали испит пред школ. надзорником. У школи је радио г. Живојин Васић, учитељ.

VIII.

Грађанске певачке дружине постоје: у Кушиљеву и Александровцу („Звезда“). У Кушиљеву је имала 30 редовних чланова, а у Александровцу: 1. добротвора; 5. утемељача; 6. почасна; 2 помажућа и 25 редовних.

Ове су дружине држале јавне часове у већини села овога среза.

IX.

Од народних универзитета постојао је, пробе ради, само један у Жабарима. Целе зиме, празничких дана, држали су одраслима и омладини низ предавања сваки

из своје области: г. Д-р Ахило Михаиловић, срески лекар, г. Сима Милојевић, књиговођа и рез. официр (вистештво), г. Јосиф Пуцаревећ, економ, и г. и г-ђа Алексјевић, учитељи из Жабара. Мушких слушалаца било је 59, а женских 25.

Х.

Поучна предавања у народу.

Г. Д-р Ахило Михаиловић, срески лекар, држао је два предавања: 1. о тифусу у Кушиљеву; 2. о шарлаху у Ливадици.

Г. Јосиф Пуцаревећ, срески економ из Жабара, држао је три предавања: 1. о воћарству у Четережу; 2. о виноградарству у Брзоходама; 3. о поправљању земље у Орљеву.

Г. Владислав М. Жеравичић, учитељ у Породину, држао је осам предавања: 1. о задатку просвећених синова српских; 2. о најглавнијим упуствима у домаћем васпитању, у Брзоходама; 3. о народним песмама у Четережу; 4. о породичном васпитању, у Жабарима; 5. на шта треба пазити у домаћем васпитању, у Породину; 6. улога народних песама у васпитању, у Орљеву; 7. о домаћем васпитању, у Ореовици; и 8. о кошарама за стоку, у Породину.

Г. Мијаило Станковић, учит. у Кушиљеву, држао је предавање у Кушиљеву: о задаћи Срба.

Г. Јован Бошковић, учитељ у Брзоходама, држао је предавање: о братској љубави и слози.

Г. Миленко Цвијовић, учитељ у Ореовици, држао је три предавања: 1. о Босни и Херцеговини; 2. о важности фонда за помагање сиротних ученика; 3. о стању Срба под Турцима.

Г. Живојин Васић, учитељ у Александровцу, држао је два предавања: 1. о просвећивању у опште, и шта би требало радити у том правцу; 2. о важности, потреби и користи народних читаоница и библиотека — Г. Ђорђе Цветковић, свештеник, држао је предавање: о животу, раду и правцу писања Доситејевог за народ.

Г. Петар Козомарић, учитељ у Ливадици, држао је предавање: о штетном утицају ракије на материјално и здравствено стање народа.

Г. Драг. Милосављевић, учитељ у Породину, држао је предавање: о земљорадничким задругама; и

Г. Драг. Вујић, учитељ у Врбници, држао је предавање: о пићу и његовим штетним последицама.

28. јуна 1911. год.

у Породину.

Председник
Одбора Кул. Лиге за срез моравски,
Д-р Ахило Михаиловић
ср. лекар

Ж. Ужички округ.

Извештај о раду окружнога одбора Културне Лиге.

Окружни одбор Културне Лиге у Ужицу основан је с пролећа 1910. год. иницијативом Главног Одбора. На Цвети, 11. априла, одржан је у свечаној гимназијској сали велики грађански збор. Пошто су објашњени програм и статут Културне Лиге, изабрат је одбор од 30 чланова. У одбор су, према статутима Лиге узети интелегентнији грађани и представници појединих занимања и културних друштава у Ужицу. Изабрати одбор држао је 2. маја прву седницу на којој је између себе изабрао управу, и то: за председника г. Михаила Живковића, директора гимназије; за потпредседнике г. г. Малишу Атанацковића, индустријалца и Миљка Поповића; за секретаре: г. г. Николу Јовановића, учитеља, и Љубу Рајића, суплента; за чланове: г. г. Митра Јовичића, окружног надзорника основних школа, Цветка Радојичића, управитеља ужичких основних школа, Мирка Поповића, професора, Милована Илића судију, д-р Јакова Брика, лекара, Андру Станића, инжињера, Срећка Трипковића, адвоката, Павла Топаловића, трговца, Милана Турудића, трговца, Јована Каљевића, обућара и Петра Беловића, часовничара.

Од свога оснивања до данас одбор је одржао пет својих састанка и три збора лигиних чланова, на којима се дискутовало и решавало о начинима за извођење лигиног циља: културног унапређења и моралног препорођаја. Донета је одлука да се не уписују чланови, већ само да се води списак активних чланова, чланова радника. За активне чланове сматрају се сви они грађани, који редовно посећују лигине зборове и судељују у њеном раду. Просветни радници, професори и учитељи, сматрају се већ по својој професији као активни чланови лигини. Извршена је смотра културних установа, основаних приватном иницијативом, и решено, да се њихов напредак помаже, и да се узме иницијатива за оснивање културних корисних установа којих у Ужицу нема, а потребне су. Смотром је, нађено да су у Ужицу тада већ постојале ове установе: Народна Одбрана, Трговачко-занатлишка омладина, занатлиско удружење, женска подружина, женска радничка школа, трговачко занатлишка празничка школа, пољопривредна подружина, Стрељачко Друштво, обласно учитељско удружење и официрска читаоница. После тога донета је одлука, да се, поступно, изврши организација Културне Лиге у округу и настане на оснивању библиотека и читаоница, држању популарних предавања за народ, приређивању курсева за неписмене, држању продужних школа, да се помаже и подстиче оснивање земљорадничких задруга.

Радећи на културном унапређењу и моралном препорођају народном, одбор је највећом потпором помагао и рад Народне Одбране на буђењу и неговању националне свести и на унапређењу витештва. И Народна је Одбрана такође помагала рад Културне Лиге.

Остварени предлози.

Одбор Културне Лиге града Ужица основао је библиотеку са окружном читаоницом, ужичку певачку дружину и ужичко планинско друштво.

1. Библиотека и читаоница.

Ова установа основана је на збору Културне Лиге 10. октобра 1910. г. Према правилима, библиотеци и читаоници је циљ: да читањем и јавним популарним предавањима шири образованост у народну масу и упознаје грађане са приликама у српским и словенским земљама. Материјална су средства члански улог од 0.50 дин. и добровољни прилози. Свечано отварање библиотеке и читаонице извршено је 4. октобра исте године са великом свечаношћу. Обе су установе смештене у лепој гимназијској згради, благодарјећи предусретљивости директора гимназије. Библиотека има 320 дела. Највише и најбољих послала је Управа Културне Лиге, као што су: Вукова дела, Мала Библиотека, Народна Библиотека и друге. Остале су добивене поклоном. Најрадије се читају књиге, које је Лига послала, нарочито Мала и Народна Библиотека. Библиотеком се служило 50 чланова.

Уз библиотеку је основана и *окружна читаоница*. Читаоница прима: Српски Књижевни Гласник, Дело, Босанску Вилу, Словенски Југ, Борбу, Сарајевски Преглед, Недељни Преглед, Бранково Коло, Њиву, Летопис Матице Српске, *Illustrierte Zeitung*, и *Illustration*. Од дневних листова прима све листове који излазе у Србији, сем Малих Новина. Од листова што излазе ван Србије, прима: Српску Ријеч, Дубровник, босанску *Samoupravi*, новосадску Заставу, Србобран, *Neue Freie Presse* и *Matin*.

2. Ужичка Певачка Дружина.

Основана је 10. октобра на збору Културне Лиге, која се заузимала и да Министарство Просвете постави хороваћу у гимназији, да би га и певачка дружина могла имати. Председник јој је професор г. Мирко Поповић, потпредседник г. Миливоје Марковић, кројач, благајник г. Р. Петровић, деловођа П. Илић. Чланови управе: Драгутин Ђурић, суцлент, Миливоје Јовановић, судија, Сима Јањушевић, учитељ, Јеврем Чакаревић, учитељ, Војисла Бјеловић, окр. подблагајник. Дружина лепо напредује, али премештајем хороваће опет страхује да ли

ће моћи добити новог. Чланова има 50, које мушких које женских. Држала је неколико лепих и омиљених забава. Али јој је најсрећније испао за руком дочек босанског певачког друштва. На Иван дан ове године, вишеградско певачко друштво, „Застава“, долазило је у походе у Ужице. Ужичка певачка дружина успела је да ангажује и општину и грађанство, тако да је овај дочек испао народна свечаност и манифестација патриотизма — дирљив догађај какав се у Ужицу не памти.

3. Ужичко Планинско Друштво.

Основано је 11. априла 1911. г. на збору Културне Лиге. Приредило је неколико мањих изглета у околину. Најважнији му је рад на улепшавању Ужица и околине. Почело је подизати четињарски расадник ради пошумљавања ужичке околине: Забучја, Страже, Доварја и Поре, те ће временом Ужице са својом околином постати не само здраво већ и живописно лепо место, окићено шумама оморике, јеле, смрче, бора и мунике. Настало је да учини приступачном Потпећску пећину, једну од највећих у ужичкој околини, у коју се сада улази само са опасношћу живота.

Јавна предавања.

Иницијативом Културне Лиге држана су ова предавања:

Г. Стеван Мацура, виши гимназијски учитељ, држао је предавање: о културном и националном значају библиотека и читаоница.

Г. Мирко Поповић, професор, држао је предавање: о потреби физичког васпитања и његовој важности у старо и ново доба.

Г. Стеван Миленковић, гимназијски учитељ, држао је предавање: о женском питању.

Г. Љуба Рајић, суплент, држао је предавање из руске литературе: о Чехову.

Г. Никола Јовановић, учитељ у Ужицу, држао је предавање на збору у Пожези: о потреби писмености и просвећености.

Г. Михаило Живковић, директор гимназије, држао је предавање: о потреби и значају сеоских библиотека.

Г. Витомир Видаковић, свештеник у Пожези, држао је четири предавања: 1. о верским обичајима: корисне треба одржати, штетне сузбијати; 2. о надмоћности просвећеног човека над непросвећеним; 3. о германској најезди на Словене, и пропасти лужичких Срба; 4. о нашим дужностима и потреби народног просвећивања.

Г. Војимир Перишић, учитељ у Пожези, држао је четири предавања: 1. о нашим националним приликама 2. о потреби читаоница, земљорадничких задруга и стрељачких дружина; 3. о народном просвећивању; 4. о начину и средствима подизања библиотеке и читаонице, у Глумчу.

После ових предавања, нарочито у селима, вођена је дискусија, у којој су и слушаоци узимали учешћа. Сва су предавања пажљиво саслушана. Народ радо посећује предавања и са задовољством слуша своје вредне учитеље.

Дискусије на седницама К. Лиге.

На седницама одбора Културне Лиге дискутовано је о многим корисним питањима:

1. О листу, који би се уређивао у духу Културне Лиге и Народне Одбране.
2. О уређењу града Ужица.
3. О пошумљавању ужичке околине.
4. О сузбијању празноверица.
5. О продужењу железничког крака од станице до ткачке радионице.
6. О електричној железници на Златибор.
7. О сузбијању дневних листова неморалне садржине.

Састанци у библиотеци.

Библиотека и окружна читаоница у Ужицу смештене су у једном делу лепе и здраве гимназијске зграде. Локал је удобан и вечером осветљен електричном светлошћу. За то је библиотека и читаоница веома подесна

за састанке. У њој се скупљају чланови читаонице на читање новина, часописа и књига. Неколико пута приређиване су и другарске вечери уз помоћ певачке дружине и оркестра. Обичај је нов и тек се уводи. Свакојачко је користан, јер одводи свет из прашљивих кафанских локала. У библиотеци се држе и састанци ради обавештавања о питањима од општег значаја. Ту се држе и седнице одбора Културне Лиге, Народне Одбране, Читаонице, Певачке Дружине, Соколског Друштва, Стрелачке Дружине и других културних установа.

Библиотека и читаоница су дакле место за образовање, пријатну и здраву забаву, расправљање питања општег значаја и кров под који се скупљају све културне установе.

Курсеви за неписмене.

Утицајем одбора Културне Лиге рађено је на ширењу и утврђивању писмености. Оснивани су курсеви за неписмене и продужне школе.

Курс за неписмене основали су:

Г. Иван Брајовић, учитељ у Глумчу. У курс је уписао одрасле неписмене младиће од 15. до 20. године. Предавања је држао недељом и празником. Уписао 21 младића. На испиту, пред министарским изаслаником г. Митром Јовичићем, сви су положили испит одлично и учитељ је похваљен.

Г. Божа Поповић, учитељ у Крвавцима. Уписао је 43 неписмена младића. Обучио их одлично. Министарски изасланик г. Мих. Стојанчевић, професор, похвалио је успех.

Госпођица Милева Лазаревићева, учитељица у Крвавцима. Уписала је и обучавала 18 девојчица. На испиту пред министарским изаслаником успех је био одличан.

Г. Михаило Тодоровић, учитељ у Годечеву. Уписао је и обучио 25 одраслих младића. Министарски изасланик г. Пауновић оценио је успех одлично.

Г. Ранко Алексић, учитељ у Стапарима. Уписао је је 30 ученика од 12. до 20. године и одлично их обучио.

Курс продужних школа основали су:

Г. Иван Брајовић, учитељ у Глумчу. Уписао је и обучио 28 ученика.

Г. Ранко Алексић, учитељ у Стапарима, уписао и обучио 20 ученика.

Рад у овим школама зависи од учитеља, подстиче их Лига, али би их Министарство Просвете и Окружни Одбор требали заслужно да награде.

Библиотеке у ужичком округу.

Сем библиотеке у Ужицу, утицајем Културне Лиге основане су библиотеке у Пожези, Бајиној Башти, Јежевици, Глумчу, Субјелу, Годечеву и Крвавцима.

Пожевска библиотека са читаоницом.

Основана 29. новембра прошле године. Управни Одбор састављају: председник Војимир Перишић, учитељ; потпредседник Витомир Видаковић, свештеник; библиотекар Милорад Костић, економ; благајник Радоје Јовичић, трговац; деловођа Војин Ковачевић, трговац.

Библиотека има 138 разних књига, већином добивених поклоном од Управе Културне Лиге.

Читаоница је примала часописе и дневне листове из својих прихода. Новчана су средства члански улози, приходи од забава и поклони. Чланова има 40. Најрадије су читани: Мала Библиотека, Народне Новине, Тежак, Земљорадничка Задруга, Српски Књижевни Гласник и Дело. Читаонички одбор држао је неколико предавања самостално или на зборовима Народне Одбране.

Библиотека Бајине Баште.

Основана је 3. марта 1911. године. Управу библиотеке састављају: председник Антоније Вујичић, свештеник; потпредседник Јован Голубовић, учитељ; благајник Миладин Ђирић, обућар; књижничар Илија Анђелић, гостионичар и деловођа Сретен Вујичић, порески помоћник.

Библиотека има 173 књиге. Скоро су све добивене као поклон од Културне Лиге. Најрадије се читају Ву-

кова дела, Народне Новине и Мала Библиотека. Новчана су средства месечни улози од 0'50 дин. Чланова има 80.

Сеоска библиотека у Јежевици.

Основана је 21. новембра 1910. г. Њена је Управа: председник Илија Тодоровић, из Јежевице; потпредседник Милија Исаиловић, из Мађера и Божидар Демировић, из Драженовића; књижничар Милован Кокић, учитељ, из Јежевице. Чланови: Остоја Миловановић, из Мађера, Антоније Вучићевић, из Драженовића, и Веселин Ђукић из Јежевице.

Чланова има 60. Књига 60, већином добивених од Управе Културне Лиге.

Сеоска библиотека у Годечеву.

Основана је 15. априла 1911. године. Председник јој је Тисосав Цвијић, из Годечева, библиотекар Михаило Тодоровић, учитељ. Има 60 књига, и то: 41 добивену на поклон од Управе Културне Лиге; остало од ужичке библиотеке.

Сеоска библиотека у Крвавцима.

Основана је 20. јуна 1911. год. Председник јој је Божа Поповић, учитељ, библиотекар г-ђица Милева Лазаревићева, учитељица. Књига има 20, добивених на поклон од ужичке библиотеке. Од Управе Кул. Лиге из Београда добиће књиге ове јесени.

Сеоска библиотека у Субјелу.

Основана је 14. јануара 1911. год. Председник јој је М. С. Стефановић, библиотекар Мил. Милићевић, учитељ. Књига има 40 добивених од Управе Кул. Лиге из Београда.

Сеоске библиотеке у Глумчи и Годовику добиле су такође, по 40 књига од Управе К. Лиге приликом њиховог оснивања.

Председник
Овр. Одбора Културне Лиге,
Мих. Живковић
директор гимназије.

3. Нишки округ.

Рад Културне Лиге у Суботинцу (ср. алексиначки).

Месни одбор Културне Лиге за село Суботинац, у срезу алексиначком, округу нишком, основан је на св. Саву 1910. У почетку се овај одбор звао: Одбор за Народно Просвећивање, али да би био у тешњој вези са Централним Одбором Културне Лиге, који је и морално и материјално (у књигама) помагао овом одбору, то је исти променио своје име и ступио у савез Културне Лиге. Ојачан овом везом, Одбор ће с већим успехом радити на културном јачању своје средине у свима правцима.

Одбор је одмах добровољним прилозима набавио 79 одбраних књига и основао боибблиотеку овога села. Добио је и од Централног Одбора Културне Лиге 71 ком. одабраних књига. Одбор је и у овој 1911. год. скупљао добровољне прилоге, те је повезао неповезане књиге и направио један орман за исте. Добио је неколико комада књига на поклон од Г. Милутина Савића, начелника Мпнистарства Привреде у пензији, а од г. Благоја Илића, учитеља у пензији и народног посланика, поред књига и прилог у новцу.

Ова библиотека има свега 154 књиге.

У 1910. год. узимали су из ове библиотеке књиге на читање 34 сељака, већином свршени ђаци месне осн. школе, и 76 ученика. Ученици су просечно прочитали по 3 књиге а остали по 2.

У 1911. год., до 1. јула, узимали су књиге на читање свега 43 ђака и 16 сељака. Просечно је 1 лице прочитало по 2 књиге.

Овај одбор је приредио и 2 јавна предавања: једно 26. децембра 1910. год., а друго 13.-II. 1911. год. Оба је држао г. Милан Илић, војни марвени лекар из Алексинца. Прво је предавање било о *шапу*, а друго о *болестима свиња*. Утицај ових предавања је велики, јер и после неколико месеца често се чује, како се сељаци у разговору позивају на оно што је лекар у предавању казао.

Утицајем овог одбора често су преко зиме, у месној земљорадничкој задрузи, држане седељке, где су вођени разговори: о чистоти тела и стана; о постељи; о дужностима грађана у породици, друштву и држави; о пићним биљкама и о размножавању уродице код жита. Овим је седељкама руководио месни учитељ.

Одбор нарочито истиче задругарско начело, да задругар мора бити моралан човек. Сваки хрђав пример одбор износи, да би се њиме други користили

Одбор овај свом снагом помаже рад месне земљорадничке задруге, која нам служи као школа за одрасле људе.

До 1911. год. постојала је и стрељачка дружина коју су чланови овог одбора помагали, а која је служила као школа за младиће. Али у овој године је била само на хартији, јер држава не да бесплатно брзометке, а дружина нема могућности да их за новац купи. Берданке чланови нису хтели да приме, пошто се са том пушком ни у рат неће ићи.

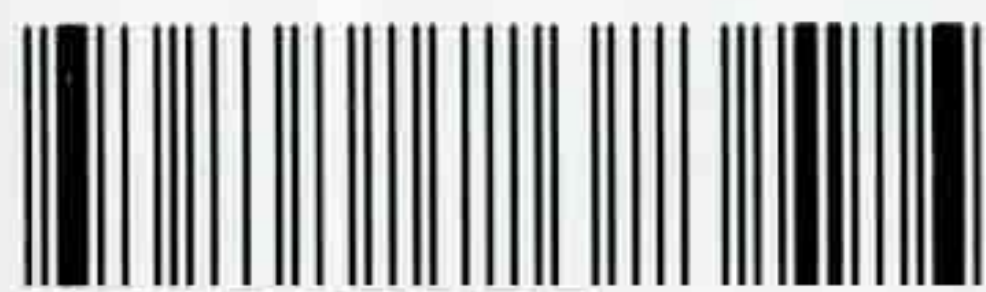
У опште, овај одбор ставио је себи у дужност да утиче, да се код овдашњих грађана — сељака — што више развија свет о просвећености, култури и друштвеном моралу.

Чланови су овог одбора: председник Драгутин Н. Цонић, учитељ; благајник, Милан Ђорђевић, свештеник; библиотекар Милорад Милошевић, земљорадник; чланови: Драгољуб Тривунац, Тривун Стевановић, Костадин Милојковић и Андрија Тривунац.

Напомена: У ставу „Фонд Културне Лиге“ случајно је изостало, да је за овај фонд приложила 300 дин. оvd. *Промешна Банка.*

ПБ6 351

610045359

COBISS ©

Д

КУЛТУРНЕ ЛИГЕ

у

1910—1911. ГОДИНИ

ПРЕШТАМПАНО ИЗ „СРПСКИХ НОВИНА“

БЕОГРАД

ШТАМПАНО У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1911.